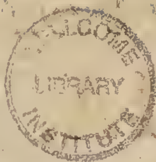
ANATOMES PUBLICAE
Anno MDCCV. Stockholmiae habitae
LECTIO TERTIA.
Sive
OMNIPOTENTIS MIRABILIA
Circa
Generationem Humanam,
publico ſermone demonſtrata
ab
Experientiſſimo Dno.

JOHANNE VON HOORN
STOCKHOLMIENSE,
Medicinae Doctore Practico, & Coll.
Med. Aſſeſſ. Digniſſimo,

Nunc
ſuaſu quorundam edita,
&
VALETUDINARIO ACADEMIAE VPSALENSIS DICATA.

Ovid. Pont. l. II. El. IX:
Conveniens homini eſt hominem ſervare voluptas,
Et melius nulla quaeritur arte favor.

Upſalis, typis WERNERIANIS, Ao. 1709.

In
VALETUDINARIUM ACADEMIAE UPSALENSIS
EMBLEMA.

Qui aliis spero reseminabit

L. R.

Qualiter ex mediis Phoenix exstare favillis,
Excita nutrici lampade Solis, amat:
Sic, domus alma aegris, ambusta surgis in urbe;
Hoc pietas ardens, quae dedit, usque dabit.

J. U.

* * *

LAURENTIO ROBERG
Professori Medico Upsal.
JOHANNES VON HOORN M. D.
S. P. D.

Cum secundum saluberrimas & Regias constitutiones, Medicis Stockholmiensibus demandaretur Ao. MDCCV Martio mense, medica & publica humani cadaveris anatome, in usum partim tironum artis, qui hac veluti oculari inspectione microcosmi ad occultiorem ejus oeconomiam perspiciendam initiantur, non aliter ac ad historiam gentium imperiorumque per geographiam introducere juvenes in literariis ludis solemus, partim & in gratiam confluentium spectatorum & civium, qui recordatione fructuosa, licet cum specie horridiuscula viscerum cruentorum conjuncta, sui cognitionem redimere, quam in ludicrae & licentioris comoediae spectaculo alios irridere maluerunt: contigit tum mihi, ut genitalia virorum organa anatomico cultello discernerem, eorumque functiones enarrarem. Ubi, quae maxime necessaria erant, & quae praesentes requirere quasi a me videbantur, ut poteram in illa festinatione & tumultu peregi; sed de ulteriore earundem repetitione, vel mansura per impressio-

impressionem etiam in posterum publicatione minime constituebam. Nam & praevidebam manifeste, quam forent multa describenda, quae cum venia, verbis quasi avolantibus, in sermocinatione ejusmodi proferuntur; impressa vero chartis, nostris hominibus severioribus indignationem vel fastidium movere possent, occasionemque dare perversis & cavillatoribus, hosce conatus meos traducendi: & praeterea in scripto, quocunque studio concinnato, merito tamen a lectoribus desideratum iri animadvertebam id, quod in illa demonstratione publica praecipuum erat, attentosque spectantium animos tenebat, internarum demortui corporis partium distincta expositio: miros enim illos fibrarum, tubulorumque anfractus, quae uno oculorum intuitu capiuntur, repraesentare verbis, disertissimus licet, frustra tentes. Denique cum in eadem hac anatome publica ab aliis item claris medicis res non minus momentosae, quam hae meae essent, pertractatae sint; & praecipue nobilissimi Archiatri Doctoris Urbani Hierne elegantissima introductoria Oratio, qua sancti illius, olim etiam e longinquo religiosis Judaeis adorati, Hierosolymitani templi convenientem cum humani corporis compage structuram per partes singulas deducebat, omnium attentionem ap-

plausumque

*plauſumque promeruiſſet: videri merito poſ-
ſent, cupidius haecce a me & feſtinantius
promulgari. Interim tamen, cum qualia-
cunque haecce mea deſiderari jam ſaepius a
quibusdam audirem, & praeterea quaedam
referrentur quaſi dicta a me, ſed minus re-
cte percepta, praecipue ab iis, qui in illa au-
ditorum frequentia longius removebantur ab
interiore circulo theatri noſtri; & denique
rem ipſam, mechanicas ſcilicet partus cauſ-
ſas, mereri judicarem, ut in eas a doctis viris
inquireretur, imo crederem matronas etiam
noſtras non illibenter paſſuras, ut harum re-
rum circumſtantiae ſibi demonſtrarentur:
conſtitui tandem, mea collectanea revidere,
& quae dubia erant inſertis obſervationibus,
licet poſtea a me factis, firmare, & involuta
paulo prolixius deducere, usque eo, ut quae
ob circumſtantium juniorum aures tum trans-
ibam, nude hîc & detracto velo, in Latina
tamen lingua, adeoque ut ſpero, ſine ſcanda-
lo ſiſterem Lectori. Neſcio enim quomodo in
hac lingua tolerabiliora ſunt, & accepta jam
uſu, partium etiam obſcenarum vocabula,
quae noſtra lingua foeda viderentur; ſal-
tem nulla verecundius loquentium conſuetu-
dine commendata ſunt. Potuit itaque neque
haec difficultas, quae alium forſan deterru-
iſſet, deterrere me a ſcribendo, qui ut ſalu-*

taria

taria praecepta obſtetriciae artis comprehenderem, traderemque noſtris mulieribus, ſolo ſaepe rerum uſu, non ſine quadam temeritate nitentibus, incubui inprimis huic medicinae parti in exteris ſcholis, & ejus documenta, uti ſpero, non obſcura dedi, tum in ſcriptis antehac publicatis, tum in aegrotantium tractatione ipſa. Tibi vero, mi Roberg, manuſcriptum hoc transmittere volui, non tam eo nomine, quod in praedictae hujus anatomiae occupatione & tu, de corde & cerebro & corporeis cauſis humanorum affectuum praelegendo, & inſuper quae ceteri demonſtrabamus viſcera praeparando, pars hujus fabulae magna fuiſti; quam praecipue propterea, quod cunctanti mihi, dum exſpecto ut reliqui ſua prius edant, & haeſitanti, tu omnino auctor exſtitiſti, ut non ſupprimerem hasce ſchedas meas, neque illorum parentum more, qui impune olim, quos educare nollent, exponebant liberos, & ego hunc ingenii foetum quaſi male natum damnarem tenebris abjiceremque. Praeterea cum eſſes mihi a teneris cognitus, ſtudiorum utpote & itinerum comes ac ſocius, ut transactae inter nos familiaritatis & communium laborum qualecunque monumentum exſtaret, deſideravi. Ita autem haecce transmitto, ut publici juris facias, & ſponſoris inſtar ac

ſusceptoris

susceptoris hunc natum meum exornes, & naevulos, si qui erunt, patri non animadversos, occultes vel dissimules. Transegi autem cum Eximio vestro typographo Dno. Joh: Wernero, ut impressionis sumtus Academiae Nosocomio remitteret; posteaquam enim omnes reditus istius anatomiae, cujus haec dissertatio pars est, jamdudum lubenter praelectores quinque Medici eidem domui concessissent: aequum etiam esse & ipsum, qui ad Academicam societatem non invitus spectaret, & Upsalensem typographiam sedulo quotidie perficeret, omnibus litterariae istius reipublicae congaudere commodis, adeoque & novo huic valetudinario favere: quod mihi veluti ex cineribus excitari videtur, post luctuosum illud incendium urbis, non aliter ac in silvis igne adustis novas propullulare plantas & frutices non ante visos, saepe videmus. Satisfecit autem praenominatus typographus facile petitioni meae. Itaque vellem ego, ut non divenderentur exemplaria, sed ut dono offerantur Patronis Nosocomii, tum qui jam sunt, tum qui referri non dedignabuntur in numerum bonorum virorum, desiderantium, ut salubre hoc institutum perficiatur, quod artis medicae culturae plurimum apud nostros adjumenti adlaturum esse saltem ii non desperant, qui tenuibus hujus domus initiis* deesse

* *Anno 1702, d. 15 & 16 Maji*

deeſſe noluerunt. Nunc certe bonam ſpem boni omnes concepimus, poſteaquam & auctoritate ſua & inſigni inſuper donatione robur addidit infirmae rei, VIR, non concipiendis ſolum, ſed & perficiendis egregiis rebus natus, Illuſtriſſimus Academiae Veſtrae Cancellarius, Dn. Comes CAROLUS PIPER.

Equidem qui & aliis Academicis ſtudiis, & huic noſtro inprimis lubenter obtrectare ſolent, eam ferunt & hodierni moris conditionem eſſe, & ipſius artis medicae naturam, quae deterrere potius ab ejus cultura juvenes, quam ad illam allicere deberet. Quid enim, inquiunt, in hac fragilitate humana, & hac non jam conditione, ſed neceſſitate quaſi brevi pereundi, in hoc denique ferreo ſeculo & truculentis odiis mortalium, dum bello furiatae gentes, agitataeque faculis libertatis ſpecioſae, vel dulcis dominii, ſaeviunt in ſemet ipſas, internecione mutua, pugnisque Cadmeis; quid tandem juvat Æſculapicae artis filiolos de valetudinis regulis, de ſervandi boni habitus ſcrupuloſis praeceptis, de morborum cauſſis in aëre vel aqua latentibus, denique de vita pharmacis prolonganda, eſſe ſollicitos? quid refert, in illa perditae luxuriae & deſidiae damnoſae, diviſa & inveterata in hanc noſtram vitam tyrannide, dietae formulas anxie ſuspenſa-

que

que manu praeſcribere, negligentibus & faſtidioſis? Et ut iſta mittantur, quid expedit, inſtant, ambiguis & occultis distrahi? nam cum valde limitata ſit omnis humana ſcientia: in medicina facienda inſuper requiruntur multa, quae ſimul adeſſe rariſſime contingunt. Vita noſtra brevis eſt, & ars diffuſa ac longa, & rerum gerendarum momenta ſubito praetervolant, & novis graſſari experimentis periculo non caret, & perſpicacia ingenii ſaepe fallitur, & deniq; ut nihil peccetur in his, tamen non est in Medico ſemper relevetur ut aeger: ſed neceſſe est & aegrum ipſum probe comparatum eſſe, & qui circumſtant domeſticos, conſanguineos, amicos, peregrinos, & externa plurima alia conſpirare quaſi in ſalutem decumbentis. Quotusquisque vero, obſecro, de iis ſimul omnibus gloriari poteſt? Ut autem ardua nil detrahant Apollinaris artis pulcritudini, ad hanc tamen ſolam in eligendo vitae genere circumſpicere rarius ſolemus; ſed liberales licet disciplinas, tamen in communes uſus vertere & trahere cupimus: haec autem ars ſuos cultores rarius vel opibus auget, vel voluptuoſa vita & otio jucundo beat, vel ad dignitates evehit, mactatque honoribus. Verum ut finiam tandem, licet non usq; adeo mirum ſit, jacere hanc disciplinam,

ob

ob cognitionem humanae naturae quam tradit, & proximi bonum quod promittit, regibus alioqui, si gloriari licet, & viris sanctis adamatam,, semper certe dignam & philosopho homine & Christiano, interim tamen ut plane tollatur illa, non fiet unquam. Qui primo posuit medicinae pretium, mortalium sollicitus amor vitae, idem hujus artis decus etiam in posterum conservabit: & insuper excitata a natura videmus omnibus temporibus egregia quaedam ingenia exstitisse, quae huic imprimis disciplinae tractandae incubuere: in qua re non est, ut habet Gallicum proverbium, disputandum de gustu. Sunt, quos juvet, ut inquit Horatius, Lituo tubae permistus sonitus. Virgilii* Japis,

Scire poteſtates herbarum uſumq; medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes.

Carere certe medentum opera plane nequeunt, vel regum classes, vel exercitus, vel urbes populosae, vel habitantes disspersim in vastis provinciis nobiles & plebeji; ne bruta quidem animantia, quorum vel incolumitate vel strage saepe constat & agricultura, & res militaris, & opificia oppidanorum, & iis nitens vera illa & genuina mercatura. Recte itaque inter artes huic reipublicae & imperio, utiles bonasque, &

colimus

* *Whitaker. de Regib. & Sanctis professione medicis.*

colimus hanc disciplinam in Academiis, & clementissimorum regum nostrorum munificentia, qui ad haecce lentiora studia benigne vertere, quos orbi debent, oculos, voluerunt, publica sunt praemia proposita medicinam exercentibus; & ut commodis incrementisq; salutiferae artis consuleretur in commune, in ordinem certumque collegium, regiis munitum privilegiis, acti omnes sumus: ut jam non memorem, quae quotannis distribuuntur stipendia selectis medicinae tironibus, utq; taceam, non indecore alias interserenda titulis laudibusq; incomparabilis HEROIS REGIS CAROLI XII, *concessos gravissimis reipub. temporibus tum Laboratorii Stockholmiensis philosophicis ignibus, tum ruinis Theatri Anatomici Upsalensis, publicos sumtus. Cumque jam in universum duobus quasi fulcris nitatur & incedat ars medica, theoria & praxi, seu ratione & experientia: utiq; debent & eadem indistracta ab se invicem manere, nec praxis in empiriam circumforaneam abire, nec theoria in commenta opinionum. Debent & eadem mature conjungi, ne tirones artis vel solo tonstrinae spiritu freti, vel disputationum vento agitati, ad aegrotantium visitationes festinent gloriosi, vel famelici. Et ut verbis forte persuaderi alicui nequeat necessitas conjunctionis rationem*

nem

nem inter & experientiam, exempla ſaltem id monſtrabunt. Qui in cauſſas inquirunt efflorescentis medicinae apudGraecos primum, & Romanos, & Mauros postea, tum conſequentibus temporibus apud Italos & Gallos hodie, Germanicasque gentes, non aliam praeter hanc invenient. Et qui exteras lubenter frequentare regiones noſtri ſolent, fatebuntur quanto cum artis incremento, & quanta cum luce publice decumbentium jam non aedificia, ſed palatia verius & templa celebrentur a Medicis filiisque Medicorum, Amſtelodami & Londini & Pariſiis; ut minora loca vel a nobis remotiora praeteream. Animadvertent & id, quod majoris est momenti, videlicet quam ſint hae gentes ſedulae in indigenis artis ſubſidiis, & quae in illorum poteſtate ſunt, excolendis; quam inſuper habeant ſupervacanea, ſuſpecta, vana, etiam exotica, nobis duro ſæpe redimenda pretio. Sed redeo tandem ad ea, quae ad me ſpectant, & ad diſſertationem meam: quam ut efficerem minus languidam, excitatioremque repraeſentarem, ita hic omnia retuli, ac ſi alloquerer etjam praeſentes meos ſpectatores. Tu vero, amicorum integerrime, vale.

Ad UPSALAM
Hygieinae novas inſtaurantem aedes, GRATULATIO.

UPſala, Numinibus quondam poſſeſſa vetuſtis,
Intonſumque prius devenerata nemus,
Cum triplici patrium luſtrares ſedula Divo,
Thuricremis aris, carminibusque ſolum:
Quis Te perpetuo Divos ardere coëgit,
Maſcula flammivomis & dare thura focis?
Scilicet ejectos veteri post ſede Penates,
Quaſſa repentino Numina fluxa metu,
Altera continuis Tibi Numina currere ſeclis,
Alter Apollo Deus, non peritura, dedit.
Nempe perantiqua Pietas venerabilis urbe
En! ſedet, & lituo condecorata manus:
Sanctaque Relligio, fulgenti ſplendida palla,
Infula cui nitidas ambit amoena comas.
Tumque Themis, frontem limbo velata pudicam,
Exul, in antiquis inſidet aequa locis.
Et ſua quae pridem meruit delubra vocari,
Excita divino ſemine, Hygéa potens,
Exſpectata videt tandem ſibi ſurgere fana,
Fana procelloſis non ruitura notis.

Nunc

Nunc ſua fatidico ſcrutatur ſcrinia vultu
Diva, ſalutiferum promere gnara bonum.
Quin etiam ſuccos, atque auxiliantia morbis
Gramina, quae patriis, colligit, orta plagis:
Fervidus & valido quo ſtet medicamine ſanguis,
Quomodo depaſcens pectoris ignis eat;
Quo pariter, diris urens fervoribus artus,
Tollitur auxilio, mox rediviva, Febris:
Quid faciat ſomnos, quid hiantia vulnera claudat,
Sive lues ferrum, pharmaca ſive ferat;
Edocet, intentans ſalientem pollice venam,
Et præbens docta pocula miſta manu;
Sicque ſalutares membris adhibendo medelas,
Corpore ab ægroto pallida fata fugat.
Felix illa dies, alboque notanda lapillo,
Upſala, Phoebéam quae Tibi miſit opem!
Altera Numinibus non Te foecundior orbe
Urbs erit, ingenuis tot celebrata viris.
Ut longaeva ſolet Phoenix, bona fabula Vatum,
Aſſyriis ſylvis, unica ſemper avis,
Texit odorata cumulum quae fronde Sabaeum,
Et teneris herbis, immoriturque rogo,
Sed mox emeritos artus, in morte reformat,
Et queat ut naſci, concupit ante mori:
Sic

Sic post Templa Deûm ferali merſa favilla,
Nil ubi vis hominum, flumina fuſa nihil,
Pulcrior exuviis atris, atque ardua ſurgis,
Pulcraque jam tota ſtabit in urbe domus;
Et nova, quae Medicae condis, Penetralia, Divae,
Nomen ab aeterna poſteritate ferent.

Stockholmiae d. 15 Febr.
1709.

J. LINDER.
M. D.

EMENDANDA.

Pag. 8. *lin.* 16. quas *lege* quae. *pag.* 22. *lin.* 8. poruiſſe *lege* potuiſſe. *pag.* 24. *lin.* 5. quodam *lege* quoddam. *pag.* 33. *lin.* 25. cum uracho *adde* ſaltem in brutis. *pag.* 32. *lin.* 7. grandiore aliquo animali *ſubintellige* equum, *nam de eo quadrat ſimilitudo. pag.* 70. *lin. ult.* ejus umbilicum *adde* ſpectabat. *pag.* 93. *lin.* 14. invehre *lege* invehi. *pag.* 96. *lin.* 11. illo *lege* illi. *pag.* 101. *lin.* 9. quae *lege* qui. *ibid. lin.* 12, qui *lege* quae. *pag.* 110. *lin.* 7. innanis *lege* inanis. *pag.* 137. *lin.* 11. qnarum *lege* quarum. *ibidem lin.* 23. abdamus *lege* abundamus.

PRÆLECTIO ET DEMONSTRATIO ANATOMICA

Quam Holmiae Anno 1705. *d.* 29. *Martii* *habuit*

JOHANNES VON HOORN M.D.

***

PRaecipuum quod mihi in animo proposueram in hac prælectione & sermocinatione publica id erat, *AUDITORES HONORATISSIMI*, ut demonstrarem vobis, qua ratione foetus ex claustris maternis in hanc lucem, non vi propria, vel ope, sed ex aliis agentibus causis, mechanice quasi propellatur, quodq; plane passive sese habeat in partu. Id, si possem evincere, certe cadet tum, quorũdam, imo plurimorum * opinio, quod septimestris partus sit magis vitalis octimestri. quasi esset octimestris ob suos conatus, vel ante partum, vel in ipso, defatigatus, adeoque exhaustis ob laborem

* *Hipp. de part. oct. cum longa serie Commentator.*

laborem viribus. Cui persuasioni multorum, quamquam sæpius videamus experientiam repugnare, nolo tamen in aliorum sententiis oppugnandis & refellendis promptum, vel emendandis sollicitum me ostēdere; sed unicuiq; virorum doctorum lubenter suam relinquo fovendam opinionem. hoc autem loco vobis gratissimum fore confido, & mihi convenientissimum; si quæ per experientiam edoctus sum circa partum mulieris & foetus exclusionem, clare distincteque ostenderem, quod sequente modo efficere conabor.

Omnibus certe animantibus, quae inter homo principatum merito obtinet, indidit DEus & ingeneravit naturale quoddam desiderium se suumque genus conservandi: nam singuli animalem illam œconomiam, vitamq; cibo & potu sustinemus, ut quae per manifestas vias, vel insensibilem dictam transpirationem, seu virium dissipationem decedunt corpori omni momento & deteruntur quasi, reparemus: & morbis praeterea ac injuriis externis obsistimus, & praevenire eadem studemus. estque haec prima conservationis ratio. Altera vero ad per-

ennitatem

ennitatem noſtram via, conſiſtit in ſpeciei propagatione, cujus ope etiam poſtea, quam vita ſumus defuncti, aliquid nobis ſimile relinquimus orbi. Hujus rei perficiendae gratia, cum requiri videamus marem & foeminam, inſtructos itidem in eum finem eos animadvertimus ſuo quemq; apparatu ac ſupellectili quaſi: cujus anatomen ut ſpectaretis, A. H. interioremq́ ſtructuram oculis perciperetis, huc ſine dubio, & quidem, ut ex omnium veſtrûm laeto vultu percipio, praecipue acceſſiſtis. Equidem non potuit nobis ita commode hac vice contingere, ut organa utriusq; ſexus ſimul explicata in tabella vobis exponeremus: quemadmodum in publica, quae de ſimili fere argumento eodem hoc loco ante aliquot annos* habebatur praelectione, factum fuiſſe, plurimi veſtrûm forsan adhuc recordamini. Nos quidem virorum partes accurate diſſectas hîc demonſtrabimus, & quis ſequatur uſus ex illa ipſa ſtructura docebimus. muliebrium autem locorum & primi noſtri domicilii interiora, ne plane vos lateant, ecce, contemplandas vobis illas partes propo-

 nimus

* *a L. R. Prof. Med. Upſ. Ao. 1697. Febr. menſe.*

nimus ex aluta molli, ita arte fabrefactas, ut & uteri fundum, & os, & vaginam cum rugis, & ligamenta & cornua dicta, sive tubas naturali circiter magnitudine expressa omnia repraesententur; externis hujus visceris partibus omissis anatomica dexteritate, ut innotescant, non indigentibus. Ut autem singuli vestrûm rectius haecce possitis percipere, ecce circumferam, sed obstetricibus junioribus praesertim meditanda suaderem, quarum instructioni, si quid ego meis studiis inservire possem, lubentissime id facerem. Maris genitales partes, uti videtis, primum constant virili membro, tum testibus in scroto reconditis, denique tubulis quibusdam sive intermediis canalibus, quorum ope & cum supernis abdominis visceribus, communicant, & inter se, quae jam nominavimus. Suntque isti tubuli, spermatica vasa, sic dicta auctoribus, cum tamen cruore plena semper sint, tum ejaculatoria vasa sive deferentia, confectam jam genituram continentia: & deniq; urethra, quae licet continuatio quaedam cervicis vesicae sit, usq; ad penis finem elongata, uti videtis, adeoq; emittendae omnis

urinae unica via, tamen & virile ſemen per exilem hanc, quam quaeſo aſpicite, carunculam duobus ſuis praeditam foraminulis, ſeta nigra hîc indicatis, erumpit e ſeminalibus hisce veſiculis in praedictum meatum*: adeoque duplex ejus uſus eſt: unde disceptare inter ſe otioſi quidam doctores ſolent, quisnam jam uſus ſit vel primarius, vel ſecundarius; ego illum primarium judico, quo & omnes indigemus & quotidie. Verum ſingula accuratius explicanda recurrent poſtea. Nunc partibus ſic utcunque & in anteceſſum cognitis, ut ordinem in dicendo ſervemus, faciamus noſtrae narrationis initium ab ipſa illa humana genitura in uterum delata, tumque de conceptu formabimus in animo noſtro conceptum, porroque cum increſcente foetu progredientes cum ſermone noſtro, tandem ad partum perveniemus, eumque ſolo conatu & labore matris peragi docebimus. Obſervare autem hîc poteſtis arteriam teſticularem, dictam praeparantem, ab aortae trunco excurrentem usque ad teſticulum & epididymidem, ramificationibus & divaricationibus pauciſſimis, ut ſolent arteriae, re-

* *Graaf. Tab. 6. fig. 1.*

 ctioribus

ctioribus lineis corporis viſcera trajicere: per hanc a corde calens ſanguis ad teſtes fluit; ubi ſecretò ſenſim ſeminali latice venam ingreditur, quam itidem antiqui praeparantem dixere, ignota utpote adhuc ſanguinis circulatione, ſed minus proprie dixere; nihil n. praeparat: recipit ſolumodo cruorem redeuntem, eumq; in cavam venam refundit, unde ad originem ſuam, cor ſcilicet, revertitur. Sunt autem hujus teſticularis venae divaricationes & uniones elegãtes ſimul & admirabiles, * quemadmodum hîc aſpicitis, varias illas ramificationes ſecretas ab invicem & explicatas: ut omnino videantur ſanguineae guttae in prima illa pueruli conformatione in utero, quaſi haeſitaſſe in itinere, dum a teſtibus verſus corculum ſuum redibant, utpote ſuo ſpirituoſo fluido tunc deſtitutae. Sed mittamus iſta. Teſtium autem liquor defertur per deferentia dicta vaſa, quae videtis, ad ſeminales hasce veſiculas, in quibus quaſi promptuariis reſervatur, vel involuntariae per ſomnum excretioni, quam nocturnam pollutionem dicunt, vel quod primo loco dici debuiſſet, congreſſui cum muliere. Meretur hîc A.

* *Graaf. de Organ. tab. 1. fig 2.*

conſide-

considerationem vestram imaginationis vis, quae in dormientibus longe fortior, quam in vigilantibus est. quocunque enim modo libidinosis quis obsecundet cogitationibus, cogitatio certe sola seminis effusionem non concitabit: per insomnia tamen id non raro continget: ubi nec diurna objecta interturbant animi motus, nec tenendo corpori erecto vires impenduntur, sed membra quiete soluta stragulis insuper incalescũt. Verum rem ipsam consideremus, hoc est, congressum utriusque conjugatorum prolis habendae causa. Si autem omnia naturae arcana hîc percipere voluerimus, necesse erit, ut non festinemus, sed pedem quasi figentes, attente circumspiciamus ad omnia, quae tum contingunt. Et primo quidem consideremus peculiarem, quae in utroque sexu praecedit, praeparationem: primo marem videamus libidine commotum & coitus appetentem; dum enim is uxoris amplexu flagrat, sanguis omnis exaestuat, quod ex citatiore arteriarum pulsu deprehenditur, si vel abessent alia signa; sanguineus rubor in vultu, & in oculis laetitia, & ex corpore universo transpirans quasi fu-

mus

mus quidam incalescentis concupiscentiae. Sed nec solum sanguis verum praecipue genitura in suis contenta vesiculis, quas ostendebamus, turgescit, non aliter ac si quaedam ibidem esset fermentatio, & præterea intumescentiam quandam in sese circa perinaeum observare eo momēto plurimos scio *, & quasi distensivum dolorem, qui remittit ubi cupidini satisfit. Eadem haec dicta fermentatio est, quae stimulat & concitat musculosas membranas testium & scroti, ut priores retrahantur, corrugetur vero posterius: nam de colis musculis res manifesta est. hi enim stringentes corpora quas videtis cavernosa dicta, ita simul premunt venas, ut impetuose influens arteriosus sanguis, dum prompte non refluit, abundantia sua distendat praedicta corpora, & infarciat quasi, unde conciliatur membro firmitudo & constantia major minorque: quod redditur evidentius in morboso illo statu, quo musculi hi corripiuntur spasmo sive convulsione continua, ubi ita obrigescit & distenditur in omnem dimensionem penis, ut doleat inde graviter, nec ullo modo levetur: dixere ** medici auctores Priapi-

*

** *Ettmüll. Tom. 2. p. 1007.*

smum

ſmum: quoniam ſcortorum patronus apud gentiles tali membro a pictoribus & poëtis fingebatur. Rurſus ſi muſculi hi reddantur paralytici, ſequitur vel ex ſola hac cauſa deficiens erectio, adeoq; membra torpida tum redduntur & flaccida. Hæc fermẽtãs genitura etiam lympham exprimit, ex proſtratis quas videtis glandulis, quae lenta eſt & glutinoſa, unde & urethra ſubſequentem genituram ſic facilius transmittit: praeterea haec viſcoſa lympha immixta maſculino ſemini impedit, quo minus ita facile evaporet: quemadmodum in officinis pharmaceuticis videmus, quod lento amygdalarum oleo, fugaces odores jaſmini vel aurantiarum florum retineant & ſervent. In quibusdam autem viris hæc proſtatarum lympha tam copioſe adeſt, ut interdum promptiſſime effluat ad quoscunque animorum libidinoſos motus, ſive conjugem deſideret maritus, ſive amaſia ſuo aſpectu & aura quaſi, amatorem adoleſcentem concitet. Et iſta quidem hactenus in maribus. In foemineo autem ſexu res alio modo ſeſe habet, quod referendum itidem eſt. Licet enim in ſanguine ſimilis fere excitetur

quaſi

quaſi fermentatio, ſenſibilis interdum, nec occulta adſtantibus, membra tamen ipſa non indureſcunt, ſed leniuntur & remittunt quaſi, aridaque ante & ſicca, jam affluente humore molleſcunt, glandulis quibusdam, Anatomicis noſtris alias & diſtincte deſcriptis & delineatis in ſuper, lympham fundentibus tenaciorem & glutinoſam, unde viae redduntur ductiles, quaſi pararet ſeſe natura ad ſuas functiones peragendas. haec lympha in aliis etiam animalibus copioſe fluere obſervatur: & in maturis viro mulieribus commovetur ſaepe ad cogitationes paulo laſciviores, fere eodem modo ac in homine eſuriente ex appoſitis in menſa dapibus ſaliva moveri ſolet; ſentiuntque mulieres ſeſe ea quaſi perfundi, ubi colloquuntur cum viris ſuis amantius, ut jam taceam amplexus ipſos & congreſſus, ubi interdum & mariti id animadvertunt. Sed in quibusdam corporibus ſanitate minus firma gaudentibus, ita parce fluit hæc lympha, ut inde non ſine quadam difficultate viris cohabitent. Et comperui * conjugum quorũdam ſuper hac re querelas, adeo ut nuptae huic non voluptati jam, ſed torturae ſubtrahere

here ſeſe mallent, quam obſecundare, ſuis viris. Ad quas ſopiendas querimonias, hosque defectus naturae ſupplendos arte, viris vel commune oleum, vel unguenta medicata praeſcribi debent. Praeterea haec lympha quam deficere, diximus interdum, interdum & acris valde redditur, unde aliud malum oritur; quod ubi levius eſt, pruritus dicitur, ubi ingraveſcit, fit uterinus furor, ſive ſummus ſalacitatis gradus; & delirium, libidinoſum, nimiumque tunc deſiderium maniam infert, non tamen truculentam, ſed blandam & mitiorem. Mihi quidem in praxi obſervare licuit *lymphã hanc fuiſſe in hoc morbo interdum tantae acrimoniae, ut inſtar veſicatorii emplaſtri femora excoriaret & ſalſamentorum referret nidores. haec autem dicta ſufficiant de praecedente ad congreſſum apparatu in muliere. Proximum jam eſt & neceſſarium requiſitum, ut genitura, maris ab aëris ſecura injuriis immediate deferatur non in vaginae quendam, angulum, adeoque irrito conatu & fruſtraneo, ſed in uteri interiora: in quem, finem membrum a vaginae rugis dirigitur quaſi, dum interim matricis liga-

*

menta affixa pubis oſſibus, abbreviatione ſui trahentes internum orificium transverſim poſitum, faciunt id deſcendere obvium virili urethrae, adeoque aperturis in hunc modum cruciatim ſeſe tangentibus, ipſa quaſi conſpirare in ſuum opus viſcera vidẽtur. Exempla* tamen proſtant foeminas concepiſſe ubi interior illa membrorum conjunctio non praeceſſit: & mihi etiam notus eſt civis honeſtꝰ hujꝰ urbis**, qui non niſi poſtquam peperit uxor ejus, recte cum illa congredi potuit. In hoc autem conflictu non mirum eſt ſeminales veſiculas, quas jam oſtendebamus, arctari, adeoque exprimi contentum liquorem in urethram per exilem hanc carunculam. exceptus vero liquor tum motu periſtaltico urethrae, tum actione muſculorum circumjacentium per reiteratos conatus propellitur & excernitur: numerantur hi muſculi quatuor, quos hîc praeparatos aſpicite: duos collaterales ſeu erectores, duos alios dilatantes ſeu deprimẽtes dictos, quos licet ſeparatos ab invicem & diſcretos, tamen agere conjunctim in nobis experimur. adeoque retuli jam vobis A. nude & ſimpliciter omne illud quod prae-

* *Riolan. Anthrop. l. 2. c. 35.* **

ſtare

ſtare ad impraegnationem maſculus poteſt. Quid autem praeciſe & quomodo conferat nupta, non ita obvium vel facile determinatu eſt, quod vel ex ipſis in hac re ſibi contradicentibus auctoribus patet: interim quid mihi & attento in hanc rem, & medico uxorato cognitum & exploratum ſit, vobis, A. H. referam: quod dum facere nequeo, quin propalem plurima ex ſecretioribus mulierum & familiaribus ſermonibus percepta mihi, haereo certe num id deceat publico hoc loco. nam concitarem forſan iram in me honeſtarum mulierum, & formoſas laederem illa deſcribendo, quae invitiſſimus quisque alteri oſtendit. Tamen cum ſpectent quaeſtionem noſtram propoſitam, & requirantur ad enodandum hoc mire contextum opus Conditoris, & praeterea faciant ad refellendos eorum ſermones, qui negant * ineſſe mulierum corporibus genuinum ſemen, unde & inter veteres quidam foemineos teſtes fruſtra factos & ſpurios dixerunt, nec niſi rudimenta quaedam aberrantis naturae: Spero, A. H. mihi non vitio verſum iri, ſi non certe inurbani joci, vel dementis riſus captandi; ſed utilis doctri-

* *Ariſtoteles, Averroës, Avicenna.*

nae

nae gratia ad illa me accingam; Equidem in disceptationibus difficilioribus non ita preſſe debemus inhaerere ſententiis ſcriptorum celebrium, quin etiam attendamus interdum ad ea, quae hominum vulgo de re eadem videntur. Jam autem primum notari velim, quod communi quodam conſenſu credatur dari & reperiri in foemineo corpore, praeter illam cujus mentionem ſupra fecimus lympham, aliud quoddam ſemen: quamquam quid id praeciſe ſit, haud ita facile eſt per anatomen detegere, ejusq; originem viasq; determinare: & conſtat certe inter conjugatos, uxorem æque ac maritum per intervalla ſuum ſemen ut ita dicam fundere, quod licet mulier non eo modo & manifeſte excernat extra ſua viſcera, quo mas, tamen ſentire ſeſe in ſinu hunc ſeminis motum confitentes jam ſaepiꝰ mulieres audivi, * & praeterea foemina langueſcit aeque ac mas & defatigatur illa ſecretione peracta: & genitalia viſcera in utroq; ſexu admodum tunc ſenſilia ſunt. & dum fit, ſtringitur vagina & contrahitur, quod exploraſſe ſeſe in ſemetipſis retulerūt mihi mulieres ingenuae, & in maribus itidem huic quid

ſimile

ſimile efficere acceleratores muſculos dictos nobis ipſi ſumus conſcii. Inſuper mulieres aeque ac mares, ac cum voluptatis quodam ſenſu, pollutione dicta nocturna per inſomnia vexantur. praeterea referunt interdum contingere, ut iſta voluptuoſa reſolutio apud illas fruſtretur quaſi, & ſubſiſtat in congreſſu, non ſine quadam animi moleſtia, quando maſculus ocius ſeſe expediens abſolvit ſuum, ut ita dicam penſum promptius & feſtinantius, nuptamq; hac ratione quaſi deſerit: contrario etiam modo poſſe accidere, ut procedente lentius marito & ſegnius, illa interim bis vel ter interpoſitis tamen temporis momentis ſuum conferat, quod mihi perſuaſerim obſervari frequentius in meridionalium regionum mulierculis. Ubi vero praeter lubitum nupta & invita quaſi cogitur ad amplexus a marito, ne ſemel quidem tũc experiri illas illum in ſeſe inteſtinum motum, nec percipere voluptatem notam. Etiam audivi ſaepiꝰ * matres quasdam aſſerentes ſeſe ſine ullo voluptatis ſenſu ſuos concepiſſe liberos: quae diverſae circumſtantiae in diverſis induxerunt noſtros ſcriptores, ut de exiſten-

*

tia

tia foeminei ſeminis ambigerent, praecipue cum eſſet & id animadverſum, quod aliquando cum utriusq; ſexus voluptate mutua & reſolutione celebretur congreſſus, absq; tamen impraegnatione inſequente. Interim, hoc non obſtante ſunt quaedam matres, quae perfecte determinant illum quo concepere amplexum, ubi autem interrogantur de indiciis iſtius conceptus, reſpondent ſimpliciter ſibi intra viſcera peculiare quid contingere, quod exprimere verbis nequeunt, aliter quam in congreſſu tali extraordinarium quoddam & animi deliquio proximum in ſinu gaudium perceperint. Mihi certe hîc in memoriam redeunt verba cl. viri doctoris medici & populoſiſſimae Amſtelodamenſium urbis phyſici ſenioris Joh: RUISCHII in publica quadam praelectione prolata, aut ,, nolle mulieres dicere, aut neſcire ipſas ,, quomodo illis dum ex maritis concipiunt contingat: Poſterius crediderim, nullusque dubito, quin ſi poſſent honeſtae etiam matronae referrent amicis ſincere quomodo ſeſe iſta haberent, niſi peculiare quid uti dixi in tali fœcũdo congreſſu, & ineffabile illis accideret, quod

ſentire

ſentire poſſunt, eloqui non poſſunt. Genuinum itaque ſemen datum eſſe mulierum corporibus nunquam negavero, cum ſecerni tenacioris quid & viſcidioris humoris eo ipſo quo reſolvuntur momento, quod & explorari, & ut ita dicam, promi quaſi poſſit, mulieres ipſae fateantur, faſſi ſint & viri quidam: quod pro ſemine illarum habendum putarem; nam lympha, cujus ſupra mentionem fecimus, eſſe non poteſt, utpote quae effluit in initio: quando autem artificioſa illa humani cadaveris inſectio Anatomia praeter ovula, ſic dicta, in ovariis nihil detegat, & viam, per quam probabiliter deferri ad uterum eadem poſſint, tubas ſcilicet Fallopianas, utique concludendum tandem eſt, haecce ovula proliferum illud foemineum ſemen conſtituere, quod excitata quocunque modo intrinſeca commotione, ſeu libidinoſa, ut ita dicam, contremiſcentia inferiorum viſcerum, vel tum ſtatim, vel paulo poſt ex ovario excluditur, & per has tubas ad uterum devolvitur, interdum & ulterius, tranſiensque orificium matricis in anterioribus ſeſe partibus prodit, ſive jam ſit illud ovulum, vel maturum

turum ſponteque ſequens, vel immaturum & excuſsum quaſi, ſive integrum ſive deſtructum, adeoque colliquamenti inſtar, disrupta ſcilicet ob teneritudinem membrana. Itaq; ut de eo jam certi ſimus, tamen de vero excluſionis ovi momento, num actu ipſo, num poſtea fiat, disceptant inter ſe Drelincurtius & Graafius clari ambo medici *: Itaque ut ſuperemus & hoc obſtaculum, facile concipimus contingere poſſe, ut in ſalacioribus & quam ſupra deſcripſimus voluptatem ipso congreſſu percipientibus ovulum ſecretum cum interno quodam ſenſu per oviductum devolvatur & protrudatur verſus matricem, ubi foecundatur admixtum geniturae maris. Quis enim evincet haec fieri nullo modo poſſe? Imo quidni fieri poſſet, ut hae fimbriae, quas hîc ſuis coloribus nitidiſſime delineatas aſpicitis A. H. contrahãtur circa ovaria? cum in maribus carneas ſcroti fibras corrugari, & tendinoſam teſtium membranam hanc contrahi in hoc actu conſtet. Nam functiones partium ubi nos latent in uno ſexu, tunc indagandæ ſunt

* *Graaf. diſſert. de Org. Drelinc. concept. de conceptu.*

ſunt ex ſimilitudine viſcerum in altero ſexu, de quorum uſu manifeſto & patente nullum dubium est. Et quemadmodum in nobis urethra per repentes quaſi & reiteratas contractiones contentum liquorem proſilire facit, ita & tenendum est ovulum excuſſum per cornua vel tubas verſus matricem premi & pelli. Cumq; nullum tempus certum congreſſus praeſcriptum homini a natura ſit ut reliquis animantibus, quoniam multiplicari humanum genus ad orbis terrarum culturam decebat, cumque in foemineis teſtibus* non aliter ac in racemo uvarum non omnes ſimul baccae perficiantur; ita contingere potest, ut affectu concitato immatura interdum ovula excutiantur, quemadmodum tempeſtas arborum immaturos fructus adeoque tenacius adhaerentes tamen dejicit conquaſſatione ramorum violentiore: & quemadmodum nuclei in talibus fructibus imperfecti ſimul & ſteriles

* *Muliebre ſemen*: Kvinnans ſaed eller froe: *vel ſic dicta ovula e virginis teſte vel ovario ut plurimum piſi magnitudini reſpondentia.* A. *ova minuſcula.* B. *majuſcula* Bidl. *tab. 57. fig. 1. & 2.*

ſunt, nec germinant licet fertili terrae tradantur, ita & fruſtrari conceptionem neceſſe est in hac immaturitate geniturae foemineae. Et ut inhaereamus huic ſimilitudini, quemadmodũ A. H. maturi fructus gulam demulcent, acerbi & auſteri faſtidiuntur: ita probabile est amplexus inſtitutos eo praeciſe tempore, quo contingit maturum quoddam ovulum adeſſe excluſionem quaſi tentans e ſuis clauſtris, majore etiam gaudio parentes perfundere. Sed nec de eo videtur dubium eſſe, quin mater concipiat geminos & trigeminos, ubi matura ovula plura ad uterum devolvuntur; quin & oriatur ſuperfatatio interdum, ubi utero jam praegnanti ſuperaccedere maturum ovulum contingit, ibidemque foveri nec deſtrui. Et hisce quidem modis congreſſum conjugum ovi excluſio comitabitur, quod ſemper fieri debere Drelincurtius urget. Cum Graafius contra, ſentiat, non niſi post aliquot dies transactos ovulum ad matricem delabi: quod mihi perſuadeo in istis mulieribus fieri, quae ſunt temperamenti frigidioris, uti loquimur, quaeq; internum illum gaudii ſenſum non habent,

dum vacant huic negotio: in quo caſu aura geniturae maris penetrare debet per ipſas tubas usque ad ovaria, ovulumque proximum matureſcens inficere, quod ſic lentius procedens, non niſi ſpatio aliquot dierum interjecto ad matricem perveniet. Utque rei minus amoenae & triſti hoc ipſum comparem; eodem modo hîc natura procedit, ac videmus in quibusdam hominibus ex ingeſto multo & acri vino, vel per infortunium deglutito corroſivo veneno, vomitus prompte ſequi, non praevio longo faſtidio, cum rurſus alios, qui ventriculi pituitoſa intemperie laborant, non niſi post diuturniorem nauſeam tandem vomere obſervemus. Haec itaq; hactenus ſufficienter explicata nobis videntur. Sed ut nihil praetereatur quod facere ad certitudinem rei potest, occurram objectionibus Lamii, medici Galli, qui hãc de ovulo hypotheſin maxime impugnavit vulgato libello: *Contre la nouvelle Opinion, qui pretend que tous les Animaux ſont engendrées dun oeuf.* Ubi praecipue meretur attentionem, quod refert de foemina, in cujus post mortem apertis viſceribus tubae Fallopianae ea fuit obſer-

vata concrescentia, ut ne quidem inflato äeri transitus daretur; altera tuba peritonaeo accreverat ita, ut & illa absque dilaceratione ad ovarium adduci non posset, unde patebat & ovariorum & tubarum usum, quem urgemus, in illo corpore nullo modo obtineri potuisse: interim tamen illa ipsa mulier, & antea saepius, & eodem quo obierat mortem anno, puerum pepererat, adeoque & eundem conceperat, absque ullo, ut videtur D. Lamio, ovariorum vel tubarum auxilio. Percipitis A. H. argumenti vim: nos autem observata huic Viro in dubium non trahamus; id tamen adnotemus, quod potuit hoc vitium huic mulieri facile advenisse, posteaquam suum conceperat foetum: nam in illo longo tempore, quo mulier uterum gerit, & in illa viscerum distensione, quid mirum, si quid superveniat incommodi? ex quo mutari cornua Fallopiana in istam praeternaturalem constitutionem potuerunt. Certe si in muliere hac etiam antequam reddita fuisset gravida, ita comparatum cum tubis ovariisque fuisset, quomodo obsecro potuisset praegnans matrix vel distendi debito modo

vel

vel attolli in abdomen & aſcendere, absque dilaceratione hujusce peritonaeo agglutinatae tubae? Hæc itaque objectio nos non ulterius detinebit. Sed praeſentio, A. H. aliud quodam dubium hîc etiam a Vobis moveri contra ea, quae dicta a me ſunt, ſcilicet minime patere, quomodo infantes referre patrum vultus poſſint, quemadmodum fieri ut plurimum videmus, ſi nempe masculo adſcribamus quidem foecundationem ovuli foeminei, non autem ullam embryonis primam materiam; ſi denique & illud aſſerimus, quod embryon in ovulo etiam ante conceptionem exiſtat, ut quibusdam medicis noſtratibus videtur. Equidem, A. H. foetus illud primum rudimentum tantum abest ut genitoris imaginem referat, ut vix homini aſſimilari poſſit, capitis mole totum ſuperante reliquum corpus, ut alia taceam, nec niſi temporis tandem longo tractu parentibus agnoſcatur: cujus ſimilitudinis adfuiſſe etiam ante quaedam occulta lineamenta non nego: ſed vos, H. A. viciſſim interrogo, * cur infantes interdū & aliis ex familiaribus & domeſticis ſimiles naſcantur, cur pictae interdum imagini

* *Conf. Helmont. van de Mens.*

magini aut ſtatuae ſculptae; cur avorum interdum vultus referant, & attavorum, jam dudum demortuorum? Omnia haec, ut brevis ſim, fortiori debentur imaginationi matris. Cujus ſtupendis viribus deſcribendis ſi immorari jam vellem, diſcederem, A. longius ab argumento propoſito, ſive anatomica viſcerum & mechanica functionum deſcriptione. Sed est & alia Neotericorum excogitata opinio circa ovulum hoc, & primum in eo ſtamen foetus. Nimirum docent vermiculos ſive animalcula quaedam microſcopio detegi in virili genitura, quorum numerus licet iñumerabilis ſit vel in unica liquoris guttula, ſi oculatiſſimo LEEUWENHOEKIO credimus *, tamen non requiri niſi unum volunt ad ovulũ unum impraegnandũ; degenerare autẽ & abire vermiculos in varia animalia, ** vel ex bombycis in papilionem metamorphoſi constare, ut alia infinita inſectorũ genera praeteream. Quam hypotheſin cum recentiores noſtri e Belgio reduces medici hodie receptiſſimam referant, nos eandem, licet novam

* *Epiſt. ad Soc. Angl.* ** *vid. Goedhart. & Mouffet.*

novam & miram, non ſtatim rejiciemus; ſed potius quasdam probabiles rationes in medium adducamus, quae hanc ſententiam credibiliorem vobis etiam, A. H. reddere poſſint. Quidni enim in difficili & philoſophica quaeſtione, qualis utique haec est, aliorum etiam ſententias & audire placide & circumſpecte ponderare liceret? Obſervamus itaque naturam a minutiſſimis ſua opera inchoare ſolere, ſaltem ſeminum primordia ubique tenerrima ſunt, jam autem hoc animalculum ovulo infinitis modis exilius, videtur illi recte includi debere, ut res mollior duriori, nobilior viliori. Praeterea cum quomodo peragatur ovi foecundatio ope geniturae maris, nondum explicari plane potuit, aliis mixturam ſeminum & im̃ediatum contactum, aliis auram vel ſpiritum inficientem quaſi quodam contagio, aliis admixtum toti maſſae ſanguineae virile fermentum, & per omnia viſcera oberrans, ſupponentibus; ex hac utique hypotheſi res jam redditur clara & perceptibilis. Videtur inſuper exigere dignitas maſculini ſexus, ut praecipuum conferat ad procreationem ſobolis, commiſſo matri

munere,

munere, ut in ſinu foveat nutriatq; quod recepit: eodem modo ac terrae mandantur quidem grana plantarum ut germinent, ipſa interim illa vegetativa vis in ſemine haeret, terrâ ſolummodo nutrimentum, ſubminiſtrante; & objici quidem poteſt animalculum proximius ſuum alimentum ex utero ipſo capere poſſe, quam ex ovo longius diſſito: Verum AUD. H. ſimilitudine quadam hanc etiã diluam difficultatem & conficiam. Nonne enim videmus, quomodo ancillae & ſervi noſtri, ubi excitandus & ſtruendus ignis est in foco, ſcintillas ex chalybe excutiant, non in ligna dura & viridia adhuc, ſed primo in molliſſimum fomitem ex linteo combuſto, vel re ſimili paratum, ubi haeret & reſtat ſcintilla, cujus aliàs non niſi momentanea duratio est, fomitemque depaſcens augetur, donec accendatur interim ſulphuratum, dein candela, poſt aridiora lignorum ſegmenta tandemque ignis in ſtipitibus majoribus in flammam erumpat: certe eodem ingenio natura videtur hîc progredi. Nam exiliſſimum animalculum primum excipitur molli fotu maturi ovuli, ubi ſufficienter alitur,

tur, donec robore aucto per umbilicalia jam vaſa nutritium ſuccum in utero ſecretum excipere valeat, & ſic porro. Sed ne ſim vobis taedio hisce ſpeculationibus, hanc rem mittamus, cumque univerſa haec hypotheſis videatur indigere quadam digestione ulteriore, aliis illam excolendam lubenter relinquamus: & ad eos nos ſermone noſtro convertamus, qui ex ovario vel teſte foemineo dextro maſculos prognaſci, & ex ſiniſtro foemellas putant: talia, A. H. commenta facile excogitantur, redarguuntur autem difficile, quis enim determinabit ex quo latere ovulum fuerit primo devolutum in matricem, ſi ne mater quidem ipſa id liquido aſſerere poterit; est tamen haec opinio falſitatis convicta ex obſervatione quadam haud ita diu facta a celebri medico & Lithotomo Amſtelodamenſi Cypriano*, ubi refertur de foemina cui foetus fuit exſectus e Fallopiana tuba, ita ut aegra priſtinae ſanitati reſtitueretur; quae poſtea denuo concepit peperitque gemellos, ſed ſexus diverſi, quorum rudimenta vel ovula ex uno eodemque ovario provenere procul omni dubio

* *typis vulgata Ao. 1700. Amſtel. 8vo.*

dubio; nam alterum ex ovariis erat jam ante plane deſtructum. Sufficit autem indicaſſe auctorem, quem per otium qui volet perlegere poterit. Quomodo autem continget, AUD. H. quod foetus naſcantur ſexus diverſi? an & hujus discrepantiæ prima rudimenta etiam in ovo nondum foecundato praeexistere dicamus? Mihi ſi probabilem reddere hujus rei cauſam licebit, proferam quam a clariſſ. olim Profeſſore Medico Lugduni Batavorum Theod. CRAANEN accepimus, quotquot eo tempore hujus & ſingularis ingenii & acerrimi judicii Senis eramus auditores & diſcipuli. Aſſimilabat autem ille foemineos teſtes, teſtibus maſculinis, uterum ſcroto, clitoridem coli; & docebat quomodo, ſi contingeret uterum extra corpus propelli, & ſubſequentia tum ovaria in hanc burſam quaſi excipi, & carneam illam glandem, tentiginem dictam prolongari, foemina talis deberet reddi maſculo per omnia ſimillima. Rurſus inverſo ordine demonſtrabat, quomodo ſi maſculo recederent teſticuli intra abdomen, & ſubſequens ſcrotum cavitatem formaret intro-ſpectantem, & propendens

propendens penis abbreviaretur in ſeſe, ut exilitatem anſerini calami vix ſuperaret; in viro tali omnia forent organa a muliebribus viſcerib⁹ nihil abludẽtia: hisce addebat fieri facile poſſe in illa prima membrorum delineatione, & istis momentis ubi in tenerrimo embryone conſtituenda futura viſcera ſunt, ut invaleſcente tunc inteſtina fermentatione vel propellerentur organa & maſculus embryo formaretur, vel ut eâdem illa quam dicimus fermentatione exiſtente caſu aliquo debiliore, adeoque retentis intra viſceribus, puellula maneret; Forſan, A. H. hæc joci gratia proferri a me creditis, ſed addere ego hiſce jam dictis poſſum, quod multa ſint quae arguant tardiorem puellularum intra matris alvum maturitatem, tum quoad conformationem membrorum, tum quoad partum ipſum, imo foeminam toto postea curriculo vitae debilioris ut plurimum eſſe & tenerioris naturae prae maribus omnes facile agnoſcimus. Ovulo vero maturo & ad generationem idoneo in matricem delato, claudere ſtatim ſeſe eandem quaſi præſcientia quadam ad exacte retinendum, quod receperat, ferunt,

ferunt: quod verum quidem eſt, ſed ita tamen ut illa clauſura ex mechanicis procedat cauſis. Transactis videlicet tribus vel quatuor poſt copulationem foecundam diebus & oborta quadam in ovulo intumeſcentia claudi oſculum uteri ſenſim obſervatur. Nam oſculum hoc ſive amphidaeum cum antea oblongum esſet & mucronatum ſeu acuminatum, jam diſtento fundo, ut retrahatur ille apex ad centrum ſuum neceſſe est, unde ſenſim anguſtari, tandemque occludi debet. Tertio itaq; vel quarto die clauſum eſſe uterum tactu explorare * obſtetrix callida potest, de qua clauſura cum ſufficienter egerim in diſſertatione hîc loci Anno 1697 impreſſa in noſtratium gratiam titulo *Obstetricis Suecanae* libro I. cap. 6. ubi orificii uterini per totum geſtationis tempus variatio & variationis cauſae deſcribuntur, jam eadem prolixius repetere non erit neceſſe; praecipue cum libellum in manu quorundam veſtrorum hîc etiam animadvertam. Id addam, quod ex hoc contactu liceat cognoſcere non illa ſolum quae praegnationem partumque ſpectant,

* *conf. Cl. Daventrius art. obſtetr. cap. 13. uſq; ad cap. 22.*

ſpectant, an mulier gravida ſit nec ne, an tempus pariendi inſtet, an genuinis corripiatur doloribus, an facilis vel difficilis ſit futurus partus & ſimilia unde quam ſit obſtetricantibus ſumme neceſſaria fundamentalis tactus cognitio facile patet. Sed erit & ejus uſus in aliis item caſibus, exempli gratia; * Obſervavi jam ſæpius mulieres laborare quodam praeternaturali tumore abdominis, ita ut inſolita quaſi maſſa ad tactum interdum dura ſentiatur, haeſitentq; medici num vel mola ſit, vel ovarii tumor, vel aliud induratum viſcus, vel carnea excreſcentia, itemque haeſitent de ejusdem genuino latibulo: tunc, ſi exploratore digito talis orificii uterini formatura percipitur, qualis eſſe in gravidis debet utique intra matricem haerebit, quidquid illud tandem ſit, ſin aliter ſeſe oſculum habet, alibi erit heterogeneum illud corpus quaerendum. Oris uteri varius certe habitus eſt, tum initio gravidationis, tum ingruente partu, ubi dehiſcit, recluditur & dilatatur: initio quidem durus & ſolidior quaſi nodus ſentitur, qui poſtea urgente intus contenta mole, complanatur & molleſcit quaſi, ſive attenuatur, tandem diſtenditur ad

ambitum,

ambitum infantilis capitis, dum margo interim amplificati & complanati orificii tenuis eſt, inſtar cujusdam membranae. Non autem debetis, AUD. hanc uterinam apertionem ita veſtris repraeſentare animis, ac ſi fieret ſubito, ad ſimilitudinem inteſtinalis cujusdã in grãdiore aliquo animali, ſphincteris relaxati & ſua contenta effundentis: Nam hic ſenſim omnia procedunt. Et quemadmodum ſolet natura in ſuis operibus majoris momenti lente feſtinare, ita & per gradus ad hanc dehiſcentiam disponitur uterus, & totum geſtationis tempus in illa orificii mutatione conſumitur. Donec infans veluti maturus quidam fructus ex dehiſcente ſuo involucro, e tenebris in lucem, e clauſtris in aërem liberum proferatur. Sed redeundum nobis ad ovulum eſt. Cujus in utero mutationes, & quomodo indies augeſcendo majorem perfectionem nanciſcatur, quoq; ordine ſingulae partes perficiantur, id in Avibus, Cuniculis, aliisq; animantibus cum cura obſervatum abunde tradiderunt Harvaeus *, Graafius **, Malpigius ***, & ocularis præterea inſpectio, ſaltem in praedictis generibus facilitate obvia

* *Hiſt. Anim.* ** *de Organ.* *** *de ovo incubato.*

obvia haberi a ſtudioſis poteſt: quae cum non aliter in principe omnium animalium homine procedant, poſſumus inde doceri, quam ſint exilia, tenuia & fere abjecta omnium viventium initia; hoc autem loco, AUD. H. illa jam prolixius non recenſebuntur: ſumma tamen & praecipua non negligemus, quae inter umbilicales arteriae merito & primo numerandae ſunt. Hae poſtquam per varios gyros & tortuoſo ductu processerunt, dividuntur in ramos, qui in diviſiones ulteriores & ſubdiviſiones, tandemq; capillaria vaſa abeunt; quae dum ubique impingunt in concavam ſuperficiem uteri, reflectuntur, & involvunt plane ovulum, non aliter ac in urnis anguſtioribus noſtri Hortulani obſervant arbuscularum exoticarum & fruticum radices mire intricatas & convolutas. Sanguis interim circulans per venarum exiles origines lente refluit in unum truncum, qui inde capacitate arterias duas ſimul ſumptas facile ſuperat.* Sanguifera iſta vaſa una cum uracho tunica involuta vaginali funiculum conſtituunt umbilicalem, quem *Navelſtraengen*

 dicimus

* *vide figuras Hobokenii de Secundina.*

dicimus, complicatum locis variis, unde nodi in eo conſpicui, quos ſollicite numerare ſolent obſtetrices, credulisq; matribus oſtendere, tanquam indices ſubſequentium liberorum. Hae itaq; ramificationes vaſorum componunt ſubſtantiam illam ſui generis, carneamq; molem foetum ejusq; tegumenta obvolventem, non aliter ac vitellum ambiri videmus & includi ab ovi albumine: haec est, quae postea uterinam placentam vel uterinum hepar conſtituit: *Den Mutter-Kuchen*, ut Germanis dicitur, Noſtri ſimpliciter *Efterboerden* appellarunt, capitque intra breve tempus inſigne incrementum, adeo ut ſuperet anſerini ovi magnitudinem, dum interim incluſus foetulus muſcam majorem vel cariophyllum Indicum vix aequet. Talis ovi deſcriptionem habet Ruiſchius in ſuis obſervationibus *, habet & PORTALIUS, egregius in arte obſtetricia ſcriptor, in ſuarum obſervationum ultimâ, ubi delineatur figura referens ſecundinarum parenchyma per medium diſſectum, plurimis ſcatens hydatidibus, in centro gerẽs, membranaceae cavitati incluſam aquam & embryonem tenerrimum

* *cap 15. Obſerv: l. 1*

mum. Quem nos hîc criſtallino vitro & balſamico liquori innatantem, vobis exhibemus AUD: distinctioribus membris omnibus inſtructus est uti videtis, adeoque & praedictis paullo adultior. Diximus autem umbilicalia vaſa haberi merito debere pro primoformatis; id quomodo fiat jam conſideremus attentius in ſimilitudine ſequenti. Cum faba ex. gr mandatur terrae, & oboritur in eadem quaedam fermentatio, tum omnium primo radicis propellitur aculeus in circumfuſam terram, & adigitur non aliter ac culex roſtrum ſuum trudit in cutis poros, ut ſanguine repleatur. Cum autem reſiſtat terra ejus progreſſui, haeſitat radicula, dum interim faba ipſa attollitur, interdum & ſupra ſuperficiem terrae; eodem modo ac nauta procedit in cymba ſua ſtans, quam conto a littore propellit, impreſſa in ſabulum cuſpide. Prima autem haec fabae germinatio non tam debetur affluenti cuidam terrae ſucco, quam humido intra ipſam incluſo, ſicuti & maltum, ſive hordeum germinans cereviſiae confectioni deſtinatum, ex aſperſa aqua absque terrae contactu præparari videmus. Dum

hoc modo occupatur natura in radice formanda, nullus fere confpicitur caulis, nec is prius erumpit, quam plantae haec quafi placentula confecta, novas vires & novum robur fabae conciliaverit. Ut autem conftet quomodo & illa procedant, ponendum est dari quiddam in confinio radicis & trunci feu caulis, quod cordi animalium analogon est, & comparari potest, quatenus & recipit & pellit humores circulantes; fuccus enim germinis per radices non aliter ac quasdam umbilicales arterias delatus ad extremitates, forbet accipitque novum terrae fuccum, indeque revertitur per canaliculos umbilicalibus venis non disfimiles, ad locum illum, quem cor referre dicebam; a cujus loci premente vi, novique fucci e terra acceffione & augetur denuo radix, & qui fupra terram frondefcunt furculi propelluntur, transeuntibus per omnia folia fibris quibusdam, tanquã arteriolis advehentibus neceffarium nutrimentum, & aliis rurfus tamquam venis revehentibus quae fuperflua funt. Quae omnia facile fic fefe habere vel ex eo perfpiciemus, fi cogitemus, quantus vel betulae vel viti fuc-

cus

cus verno tempore insit, qui sine motu intrinseco & circulatione stagnaret brevi, situmque & acorem contrahens putresceret. Eodem autem modo res cum foetu procedit. Nam & animalia cuncta vegetativam quandam vim in se habent, hactenusq; plantis similes & nos sumus, quod non omnes aeque partes simul, sed hae quasi radices embryonis ante alias producantur; quod & observatur manifeste in abortivis ovis. Cum enim jam saepiuscule * aperuerim carneas istas moleculas abortu rejectas ante octavam septimanam vel decimam, inveni easdem referentes magnitudinem praeterpropter gallinacei ovi, e vasculorum tricis & acinorum globulis constantes, lienisque parenchymati similes, flava lympha in interiore cavo plenas, umbilicalis funiculi rudimentum quoddam mucilagineum referentes, embryonis vero nihil certi quidquam. Nec tamen dixerim hosce esse inanes conceptus, quos Gallico idiomate, *Faux Germes*, appellamus: & subventanea quasi ova, in genuinos foetus nunquam abitura: sed vel in molas, vel quos in Belgio vulgus mulierum, nescio unde, *Suy-*

*

 gers

gers nominare ſolent: Nam potius crediderim hanc partem exteriorẽ ovi, proximamque contactui matricis, & uti dixi, maxime neceſſariam ante omnia perfici, ut hoſpiti futuro nec dum viſibili de nutrimento proſpiciatur, ejusque teneritudini ex limpido quodam muco conflatae, hoc munimentum circumponatur, quod includendo criſtallinam aquam, cui innatat carina foetus, totum hoc a viſcerum matris compreſſione praeſervet: quâ aliàs laedi facile poſſet, ſicuti vel alvi pertinacior obſtructio non raro nocere gravidis ſolet, ut taceam alia. Arterioſus autem ille ſanguis antequam per venas revertitur ad foetum, lambit ſubtilem materni cruoris chylum ſecretum per fibroſam & glanduloſam ſubſtantiam uteri, illoque turgens ad hepar primo, post & reliqua viſcera embryonis pergit, augeturque hoc modo tota ejus ſanguinea maſſa: nec praeter hanc ullam habet cum matris ſanguine foetus communionem, preſſique * saepius placentarum recentium convexam partem, ut viderem num manaret ſanguis, ſed nihil animadverti praeter ſubtilem hunc quem dixi chylum: unde &

*

reddi

reddi ratio debet, cur ſit venoſus umbilicalis ſanguis arterioſo floridior. Et praeterea facile liquet, quam ſit craſſus cruor matris ineptus, nec ſatis ſubtilis, ut tenerrima ſtamina embryonis inde rite nutriri poſſint.* Dum in his venis arteriisque deſcribendis occupor AUD. referam caſum nuperum nobilis Puellae, qui mihi in memoriam redit;** nam attentiores vos ad ſimilia video: erat autem valetudinaria, & in ſuburbanum praediolum recreandi animi gratia receſſerat, cum ſubita paralyſi corriperetur, qua per vices alterutrum latus occupabatur cum aphonia & abalienatione mentis, convulſionibusque per intervalla diris; jamque in ſeptimum diem durabat morbus, & conſanguinei adornabant funebria, cum ſubito ad ſeſe rediens circumſtantes incipit alloqui, mente ſana paullo post & corpore. Aegram ſaepius inviſebam, cumque ſemel adſtarem lecto, tentans pulſum digitis, ſentio primum, post & animadverto oculis, venas ipſas pulſare arteriarum inſtar, easque micantes in dorſo manus mecum adſtantes mirabantur. Conjicio autem cauſam hujus vibrationis inſolitae in ſu-

* *conf. Alb: M. & ſequaces ejus.* ** peri-

periorem alicubi venarum truncum interiore ſpasmo conſtrictum, unde liberior ſanguinis refluxus ad cor impediebatur, indeque regurgitans purpureus latex ad ſingulos arteriarum pulſus venas jam attollebat & vibrabat. In hepatis vero portarum venis ramisque earum talem undulationem ſemper fieri, plurimi aſſerunt. Videtur autem hic umbilicalis venoſus ſanguis praeter chylum, foetui in nutrimentum concedentem, aliud quiddam e matris viſceribus itidem adferre vivificans & aëri a nobis inſpirato analogum: quod vel probatur ab umbilicali funiculo in partu compreſſo: ubi enim a vicinis viſceribus & partibus ſolidis usque eo arctatur, ut contingere facile potest, cum vel praevius propendensque, aëris ex frigore obrigescit, vel premitur a corporis quadam parte ſimul prodeunte, vel circumvolvitur collo, brachiis, cruribus, vel alio latente modo & occulto impedimento ſanguinis per eum motus ſufflaminatur, idque antequam reſpirarit hauſeritque infans aërem per pulmones, praeſentiſſimum is periculum incurrit ſuffocationis, fatisque cedit, latente circumſtan-
*
tibus

tibus causa, nisi prompto illi auxilio subveniatur: Idque jam animadverti* saepius in Agrippis seu infantibus pedibus praeviis prodeuntibus, praecipue cum haesitantes cunctantesque obstetrices non sine gravi peccato sensim lenteque prodire sic versum infantem permittũt. Idemque observare licet in illo difficili partu, ubi praevia umbilicalis vena prodit, conjuncta infantis capiti vel alio item corporis membro, unde & invaluit Germanicarum mulierum proverbium: *Die Schnur geboren, das Kind verloren.* In hoc casu pedes infantis investigandi sunt, matureque versus, sic extrahendus est, sollerterq; prospiciendum est, ut quamprimum nascatur, alioquin nascetur quidem sed mortuus. Cujus rei tristes casus saepius stupens vidi, antequam mihi, succurrendi ratio sic laboranti infanti innotuisset. Est itaq; tanta necessitas circulantis per umbilicalem funiculum sanguinis, ut cum longas aliàs in transitu moras nectat infans, capiteque haesitet vel ultra spatium triginta horarum, tamen tandem vivus edatur in lucem, praeter omnium spem, vel cum natus & respirans infans absque alimento vel
per

per viginti quatuor horas duret, hujus tamen preſſuram funiculi, antequam reſpiraverit, non niſi cum periculo vitae, vel breviſſimo tempore ferat. Referam quod contigit hisce diebus * celebri inter noſtrates obſtetrici, *Johannae Hoffmannae*, ut cum facili partu excluſum ſanum robuſtumque puerulum ſinu excepiſſet, ſubito is ipſe post aliquot ſuſpiria moreretur. Inopinum caſum latentemque cauſam mirata, postquam puerperam ſuo repoſuiſſet lecto, attentius ad ſecundinas reſpexit, animadvertitque in funiculi fere medio nodum ita affabre adſtrictum, ac ſi fuiſſet manu compoſitus. Cum id retuliſſet mihi, hanc ſubito exſpirantis foetus cauſam dixi. Potest enim contingere, ut ipſa partus hora, convolutum interius circa orificium uteri hac ratione AUD. in ſpirae modum funiculum, transeat foetus vel capite, & tunc circa collum ejus convolutio ista haerens obſervabitur, vel humeris & corpore toto, in quo caſu neceſſe est ſtringi nectiq; intra uteri cavitatem relictum funiculum, & quo arctius procedente foetu colligitur ille nodus, eo praeſentius ob vaſa preſſa periculum incur-

* *Ao. 1708. menſe Junio Stockholmiae.*

rit

rit foetus. Ubi vero circulatio dicta sanguinis non sistitur, foetus utcunque plurima patiatur, vitalis tamen manebit. Quidnam autem praecise vivificans illud sit, quod a matre foetui communicatur, id aliis otio abundantibus discutiendum relinquo; nam theoreteticis disceptationibus detinere vos, AUD. H. hoc loco nolo. Certe ni foetus aëreas particulas a matre acciperet, nullas habebit; nam aquis submersus plane est omni tempore illo, quo intra uterum degit: & notabilis est Senis HIPPOCRATIS de hac re sententia libro de octimestri partu: *umbilico*, inquit, *pueris spiritus & alimenti datur ingressus.* Sed sunt, uti dixi, cognitu quaedam Practicis magis necessaria. Placenta itaque eo loco primum utero agglutinatur, ubi umbilicales arteriae in ramos dividuntur, qui subsequentibus mensibus gestationis majores quidem redduntur & capaciores, sed in novos ramulos ulterioresq; crispaturas non abeunt. Nam postquam moles tota jam adaequaverit anserini ovi fere magnitudinem, ab omni quidem parte tunc utero illud ipsum amplectenti adhaeret: sed cum lympha, quae continetur

tinetur intus, crescat indies, necesse est, ut membrana eandem ambiens, magis magisque distendatur; nam sequax & ductilis est; vasorum vero & ramificationum congeries non augentur numero, nec fiunt plures: itaque ista moles segregatur ab invicem praecise in eo loco, ubi coëunt vasorum capillarium extremitates, quod quidem ab ipso funiculi trunco, adeoq; placentae quasi centro, remotissimum est. Hoc itaq; modo quod ante referebat globum, jam vere refert placentam quandam * in sartagine frixam, crassam, rotundamq; modicam tamen. Generaturque in utero non aliter atque ex inflato vitri globo, pedem scyphi vitrei planum in officinis vitriariis formari videmus. Adeoque illa ipsa moles carnea, quae initio gravidationis uteri latera undique contingebat, subsequentibus mensibus partem solummodo internae cavitatis occupat, & quod reliquum est matricis parietum, id investitur a tenui membrana, quae lympham foetumque includit, cujus tenuitas firmatur ab uteri crassitie, quemadmodum in Nobilium vestimentis videmus, sericum panniculo pretioso subditum, firmitate

* *Daventr. cap. 12. art. obstetr.*

firmitate panniculi praemuniri, ut non facile ſcindatur. Et quoniam inſuper ductilis est haec membrana, hinc facile distenditur, prout illa creſcunt & augentur quae intus ſunt, id autem placentae non accidit, uti jam diximus. Membranae itaque ex hoc globo, quem anſerino aſſimilavimus ovo, detectio ſeu propullulatio fit non aliter ac videmus glandem quercinam ex calice ſeu cupula prominere & protuberare. Vel eodem modo ſeſe habet ac ſi veſicam hanc bubulam vento vacuam, manuque comprehenſam pugno includerem, postea vero tubo eandem inflarem, quid tum fieret? digiti quidem ſejungerentur ab invicem ob turgeſcentem veſicam, ſed maneret interim ipſa vola manus im̃ota a veſicae eo latere, quod proxime attingebat. Si jam contingat, AUD. illam membranae propullulationem fieri prope fundum uteri, tunc neceſſe est, ut ipſa placenta, quam calici glandis aſſimilabamus, haereat in ea regione uteri, quae fundo obvertitur, hoc est, circa orificium, vel in ejus confinio. In quo caſu magnum postea imminet matri etiam vitae periculum: quod quomodo

accidat referam. Appropinquante ſcilicet partus tempore, uteri os ſenſim aperit ſeſe & dehiſcit, uti jam oſtendetur, adeoq; placenta huic affixa loco ut distrahatur tunc & dilaceretur neceſſe est: unde improviſa & infauſta haemorrhagia continget, ita pertinax, ut intra breve ſpatium animam aegra cum cruore reddat, niſi artificioſa & dexterrima manus opera deliberetur a foetu uterus. Et offendet tum obſtetrix ſtatim placentam obturantem & occludentem vel orificium uteri, vel ejus quandam partem, quem caſum prolixius deſcripſimus libro II. capite 28. in *Obſtetrice* noſtra *Suecana.* Itaque non aſſentior iis, qui placentam ſemper habere ſuam in fundo uteri ſedem fidenter aſſerunt: nam ubique adhaerere & omnibus ejus lateribus poteſt, quod & *Drelincurtius* tradit in ſuo quem nominavimus tractatu, & *Portalius* item refert in ſuis obſervationibus *: narratque ſe ſua manu extremisque digitis placentam circa orificium haerentem illinc ſeparaſſe & divulſiſſe. Sed & praeterea, ſi conſideremus gemellos adeſſe poſſe, duplicemque

* *Obſ. 2. 39. 41, 51. 69. 79.*

que, quod ſaepiſſime fit, placentam poſſidere; vel ſi ſupponamus ſuperfoetationem contingere, ubi neceſſario ſecunda debet adeſſe placenta, utramque autem in fundo tunc haerere non poſſibile est. Nam una harum ſaltem erit ad latus locata. Dicebam, AUD. H. gemellos ut plurimum duplici placenta inſtrui. Interdum enim accidit, dum eorum umbilicalia vaſa in principio in eandem feruntur & tendunt quaſi plagam, ut confundantur ſimul & intricentur, unamque ſic atque communem referant placentam primo intuitu; duplici tamen præditam funiculo, uti facile percipitis; ſed & praetera membranae ipſæ intergerino pariete, ab invicem discrepantur: gemelli vero & ſi vel plures adesſent, ſeparatis includuntur membranis & aquis propriis innatant. Sed ut ulterius quædem addam de ſitu placentæ; Experientiſſima obſtetrix & vulgato libello: *Der Brandeburgiſchen Hebamme* celebris JUSTINA SIGISMUNDI; in privatis ad me literis reſponſoriis circa quaedam illi propoſita dubiola, aſſerit, cum millibus aliquot parientibus praebuiſſet auxiliatrices manus, ſemper ta-

men

men, modo non haemorrhagia adfuerit, placentam reperisse sese in uteri fundo. Quam sententiam hujus egregiae foeminae medicae, ut cum antedictis conciliem, proferam, AUD. ostendamque, quomodo reperiatur placenta in uteri fundo, etiam eo casu quo fuerat reipsa ejus sedes in alterutro uteri latere. Uterus in gravidis assimilari potest sacco ex aluta confecto. Est tamen crassior eo in loco, quo placenta adnascitur, & augetur illa ipsa crassities ex adglutinata placenta. Jam vero, foetu excluso, collabitur uterus & corrugatur: est autem in illo collapsu, latus uteri oppositum placentae tenuius adeoque aptius, uti apparet, formandis plicaturis, altero crassiore minus apto existente ad corrugationem, unde etiam obvolvi necessario debet orificio & obverri, hinc & manui obstetricantis necesse est ut occurrat & objiciatur: non aliter ac si esset in fundo. Idque simili fere modo ac si quis lateri hujus pilei adnecteret ferream lamellam, post autem conaretur, hunc in modum, totum comprimere, videtis quomodo necessario illa pars cui adhaeret lamella, tan-

dem

dem convertetur & obvertetur pilei orificio. Sed ad alia AUD. HON. transeamus. Foetus in utero positura sic vulgo describitur, ut capite quidem prono sedeat, & intra genua inclinato, spectet tamen uteri fundum: hic vero diaphragma matris, dorso foetus respiciente dorsum matris, podice perinaeum. Intueamur autem in hoc muliebri sceleto, ossa quae pelvim dictam constituunt, in qua pelvi & uterum posuit natura, & per quam transeundum in partu infantibus est; Consideremus autem hoc sacrum os dictum, quomodo id retrorsum incurvetur, ita ut hujus pelvis superior pars, nempe ejus margo ad anteriora inclinatus, lineam diagonalem cum horizontali describat, matre stante erecta, inferior autem pars pelvis posteriora respiciat, ex quo sequitur uterum, dum supra pelvim ascendit, suo fundo non posse obverti diaphragmati matris; sed potius ad anteriora debeat & hypogastrium versus inclinare. Cui accedit, quod rotunda ligamenta uteri affigantur ossibus pubis; adeoque impedimento sint perpendiculari ascensui matricis. Foetus ita-

que, quamvis tangat uteri fundum vertice suo, respectu tamen corporis matris recta insistentis suis pedibus, capite omnino pronior est, quam vulgo creditur. Quod insuper experimur, dum acuminatum istum globum renitentem & durum, circa regionem umbilicalem saepe & infra umbilicum in praegnantibus mulieribus admota manu sentimus, adeoque dorsum infantis, matre stante, horizontalem fere obtinet posituram. Certe cum anno * praeterlapso in suburbano *Danawicensi Nosocomio* aperuimus gravidae cadaver, vidimus circumstantes semestrem foetum plane talem in utero obtinentem situm, qualem nunc descripsimus. Nam defunctorum corporum apertiones in hisce ut & aliis medicorum disceptationibus practicis praecipuum lumen largiuntur. Itaque, ubi foetus ad illud tempus pervenit, quo organa ac partes solidae perficiuntur, tum incipit sese commovere, extenditq; modo pedem, modo brachium, moxque retrahit in pristinum situm: id medium gestationis tempus vulgo audit, foetumque tunc primum vitalem factum muliercularum sermo est. *at fo-*

*

strea

ſtret kwicknar. Quoniam autem lymphâ distenduntur membranae & inſuper glabrae ſunt, & foetus in prono ſitu, & caput mole magnum & grave pondere est: utique non mirum, ſi ſua ſponte id petat inferiora, podice interim ob calcitrationem jugem ſenſim ſurſum elevato. adeoque in aquarum ſufficiente copia, & alio nullo accedente impedimento, neceſſe est foetum contingere capite ſuo orificium uteri: id dicunt obſtetrices foetum eſſe converſum ad partum: *ett wael waendt foſter.* non dubitantes, quin ſi caput praevium ori uteri objaceat, facilis ſit partus ſequuturus; dumque explorant gravidas, ſentiunt non obscure per intermediam ſubſtantiam uteri renitentem globum, ſcilicet praecipitatum foetus caput. Cujus inverſionis non poſſum determinare certum tempus: plerumque quidem fit circa noni menſis initium. Interdum aliquot ante partum ſeptimanis duabus, tribus, quatuor, vel quinque: interdum & paucis ante partum horis. Incipit autem ineunte nono menſe matricis orificium tenue ſenſim fieri, eo modo quo id ſupra explicuimus, & usque eo de-
 hiſcere,

hiſcere, ut tangi jam involucra foetus ab obſtetrice poſſint: qua re animadverſa inſtare partum & tempus enitendi praedicit: eumque ultra quindecim dies aut ſummum tres ſeptimanas non procraſtinari. Eadem haec uteri dehiſcentia viam laxat aquis quibusdam, ſenſim in utero collectis, non tamen intra membranas foetus, nec in omnibus praegnãtibus: guttatim deſtillant, ſed & interdum affatim effundi illas obſervavi *, cum terrore & metu matris, tamen absque detrimento infantis; nam hujus genuinae aquae non niſi in partu effluunt, ruptis per dolores membranis. Partus quidem, AUD. H. jam deſcribendus inſtat, ſed licebitne veſtra venia quaedam de geſtationis termino interſerere? Alia quidem animantia conſtitutum ſibi a natura certum terminum habent: matribus noſtris incertus est: Equa conſumit annum in ſuo pullo ferendo; Vacca quadraginta ſeptimanas, adeoque propius accedit ad humanum morem. Canes, felesq; uterum gerunt novem ſeptimanis: Cuniculi triginta diebus, Gallinae Anatesq; ſuis incubant ovis ſeptimanis tribus, ut taceam bruta alia: homo anticipat

*

ticipat interdum, interdum retardat partus horam natalemque diem. Nam ut nihil jam dicam de ſeptimeſtri partu vel octimeſtri, utpote immaturis: etiam in foetu maturo non ubique obtinent novem iſti menſes calendarii, ſive ſeptimanae quadraginta, quam recepimus vulgo pro termino fixo humanae geſtationis. Licuit, contigitque mihi obſervare * quorundam infantum & conceptionis diem & nativitatis, quae ſi vobis, AUD. retulero, gratiam veſtram initurum me ſpero. Exempli gratia: dies amplexus fuit vigeſimus quartus dies Februarii, partus pueruli fuit vigeſimus primus dies Novembris: ſunt triginta octo ſeptimanae cum diebus quatuor. item: mater facta ſeptimo Januarii, natum ſuum peperit ſecundo Octobris: ſunt ſeptimanae triginta octo cum diebus duobus. item: congreſſus foecundus fuit celebratus vigeſimo octavo Februarii; maſculus foetus eſt excluſus vigeſimo octavo Novembris; exacte hic numerus implet triginta novem dies dominicales. item: concepit uxor octavo Septembris, peperit filium tertio Junii, ſunt ſeptimanae triginta octo cum die-

bus duobus. item: virum ſe praeſtitit maritus decimo Januarii, puellam enixa est nupta trigeſimo Octobris, uterum itaque geſſit hebdomadas unam & quadraginta, diesque ſex. item: maritus ſuo functus est officio die decimo tertio Januarii, mater peperit filiolam vigeſimo ſecundo Octobris, eſt tempus quadraginta ſeptimanarum & dierum duorum. Poſſum, AUD. referre plures obſervationes ſimiles, de quarum certitudine non dubito; ſed haecce ſufficiant, ad oſtendendum & diſcrepantes eſſe terminos, & puellas ad partum paullo tardius matureſcere, promptius autem puerulos. Nam priores transeunt quadraginta ſeptimanas, poſteriores non attingũt. Sed & hoc notandum, quod matres ipſae perceptibilius & evidentius certae ſint de conceptione ubi maſculos foetus, quam quidem ubi puellas utero gerunt: nam ita incertas tum obſervavi, ut haeſerint ipſae, num fuerint factae gravidae, vel non: adeoque de conceptionis die puellarum calculum quidem inire poſsum ex probabilibus circumſtantiis; ſed de puerulis res firmior est. Praeterea & illud concludi hinc potest, quod

licet aliqui referant, mulieres quasdam ad undecimum, vel usque ad duodecimum mensem gestasse suos foetus vivos legitimosque; id debeat tamen nobis esse suspectum, & inter rarissime contingentia numerari, si modo contigit unquam. Loquor de foetu vivo; nam demortuos embryones restitare intra matris viscera diu posse, etiam ultra biennium observatum a Medicis est, & foeminam novi * incolam huj9 urbis, quae decimo octavo demum mense mortuum foetum enixa est: aliamq;,** quae per aliquot menses mortuum foetum in utero retinens, tandem eundem peperit, sed quod mirabamur, minime putridum. Rejecimus causam in eam, cui innatabat foetus, lympham, muriae instar, praeservantem contenta; sed & hoc rarius continget, ut plurimum enim cadaverosus concomitans foetor plenariam corruptionem abunde docet: Equidem communia illa impraegnationis signa valde incerta sunt: nam appetitus prostratus, & malacia, & vomitus; & turgescentia mammarum, & papillarum dolor, & mensium cessatio, & ipsa intumescentia ventris, non praegnantibus,

*   **   imo &

imo & virginibus, contingere possunt, unde mulieres conceptionis incertae illiusque sciendi cupidae recurrunt ad explorationem illam, quam tactu obstetrices peragunt. Novi tamen matres, quae ab ultimo menstruae purificationis die, septimanas quadraginta & unam, cum diebus quinq;, vel ut ipsae loquuntur, quater septuaginta cum additis duodecim diebus numerantes, non falli sese in suo calculo putant. Et memini a me observatum jam bis, nuptas hoc modo calculum ponentes, praecise quinto isto die, partus correptas doloribus peperisse insequente, sed puellas. Agamus jam de partu & ejus veram investigemus causam. Prima opinio est eorum, qui angustiam loci causam ejus esse putant: quod tamen experientiae non plane congruit; nam abdominis distensio in foeminis discrepat, etiam in una eademque muliere non aeque turget venter in una gravidatione, ac in altera, gracilior aliàs, aliàs distentior, & tamen idem tempus implet gestationis. Alii itaq; auctores huic causae adjunxerunt calcitrationem infantis aperientis sic membranas quibus includitur. *Drelincurtius*,

quem ſupra nominavi, cauſam partus inexſpectatam propoſuit, meconii abundantiam in inteſtinis foetus. Quod quidem meconium papaveris quendam ſuccum proprie ſignificat; hîc loci vero craſſiora illa, picea & ex nigro vireſcentia contenta alvina intelliguntur, quae dum formabatur & per os nutriebatur in utero foetus, ſenſim genita ſunt, auctaque tandem eo usque, ut ob inteſtina repleta anxius infans calcitret, adeoque haec prima ſic partus cauſa exſiſtat. Idque ex eo probat idem auctor, quod in infantum ſtatim a partu demortuorum cadaveribus diſſectis reperierit inteſtina meconio hoc plena, omninoque distenta. Quae quidem cum ingenio & probabilitate dici lubens agnosco; tamen cum videam iisdem parturientium ſymptomatibus abortum expelli, quibus editur in lucem maturus infans, ſive fuerit ille abortus ſemeſtris, vel ſeptimeſtris, vel octimeſtris, ubi ista intestinorum distentio a meconio nondum tanta copia collecto, locum non habet: ſive etiam fuerit ante partum demortuus nonimeſtris, ubi illa praetenſa anxietas & calcitratio adeſſe nequeunt: utique inde concludi

recte

recte potest, infantis calcitrationem, causam partus genuinam non esse. Est tamen haec plurimorum opinio, & *Hildanus* * Vir in chirurgicis exercitatissimus, & centuriis observationum scriptis clarus, refert de matre in partu demortua, ubi infans & transversim positus & funiculo umbilicali varie illigatus, uteri insuper corpus sinistro pede ruperat laceraveratque. & *Guillomeus* Medicus Gallus ** observatum a se bis in dissectis cadaveribus tradit, eosq; nominat qui adfuerant, ubi foetus fuit repertus in abdominis cavo aquis & sanguini innatans matrice rupta: ad hasce objectiones, AUD. H. respondebo, ubi enarravero prius & plane descripsero, quomodo partus procedat. Omnem hîc difficultatem & totum hoc negotium similitudine quadam interpretabor, Nemo credo nostrûm est, AUD. cui non semel saltem in vita vomere contigit, sive assumpto ad ventriculi tollendam intemperiem e Pharmacopolio medicamento, sive epoto in honorem & sanitatem amici e vinaria cella generosioris Bacchi

poculo:

* *Cent. 4. Obs. 57. it. Cent. 1. Obs. 67.*

** *des Accouchements lib. 2. cap. 13.*

poculo: Equidem partus utcunq; peragatur cum periculo vitae noſtrarum matrum, tamen ſi majora licet comparare cum minoribus, huic certe praeternaturali cōmotioni in plurimis convenire animadvertetur: dispiciamus circumſtantias: primo percipit vomituriẽs nauſeam quandam, ſive plenus ventriculus fuerit, ſive vacuus. Est autem illa nauſea nihil aliud quam tremulus quidam motus in ipſis fibris ventriculi, quae fibrae carneae contrahuntur per intervalla & relaxantur rurſus, tamen ſine majore violentia: hinc interdum illud fastidium nauſeoſum diutius durat. Simile quid utero contingit: nam aliquot ante partum dies interdum, ſenſim ſeſe contrahens id efficit, quod appellamus dolorem minacem, & dolorem inanem, de quo paullo post agamus prolixius. Dein obſervamus, quod ubi nauſea jam in vomitum abit, angatur inſigniter aeger, ut ſudores etiam prorumpant. Obſervare id ipſum potuit, qui unquam adfuit parienti mulieri, quanta cum anxietate & corporis modo tremore modo ſudatione aegra ipſa de loco in locum, de lecto in lectum ſeſe transferat, praeſentiatque

ſentiatq; appropinquantem jam & brevi ſubſecuturum partum. Tandem veluti in vomitu ventriculus violenter ſeſe per intervalla contrahit, & aegroto licet reluctante & invito expellit contenta, conſpirantibus quidem in eum finem abdominis muſculis, qui tamen ordinarii vomitus effectores non ſunt; nam illis ſolis compreſſione ſua agentibus, & nulla praeexiſtente nauſea nemo ſibi facile vomitum concitabit: ita & eodemque modo obſcurior ille & adhuc occultior fibrarum uteri motus, jam fit convulſivus, ſaepiusq; ingruens uterum in fundo contrahit ad contentorum expulſionem, ſecundinarum ſcilicet foetum in ſe aquasque continentium. Hi ſunt genuini illi dolores, quorum ope uteri orificium perceptibiliter magis magisq; relaxatur & aperitur, membranaeque aquâ distētae veſicam bovinam urinariam referentes propelluntur & extruduntur: idque matre plane invita, quemadmodum dicebamus de vomitu. Nam ad partum ita adiguntur interdum matres, rebus omnibus rite ſeſe habentibus, infante uteroque bene ſito & locato, orificio ſatis ample aperto, tenui, molliq;,
ut

ut loco plane inidoneo, & tempore inopportuno pariant. Quemadmodum observatum fuit, quomodo aliquando infans ex alvo matris in terram praeceps ceciderit: item alibi notatum, quod parturiens cum latrinam petiisset, infantem ibidem subito excluserit. Haec autem uteri validior & potens contractio trahit in consensum robustos musculos abdominis: qui tamen primario partum non movent: nec praegnans solo illorum nisu foetum excludet: quamquam non negem, quin posset forsan contingere, ut violento motu horum musculorum, qualis esse in vociferationibus intentioribus solet, vel in illo nixu, qui obstructam valde alvum comitatur, injuriam sibi ipsi inferret mater, abortusque causa esset, sed non subsequentis nisi aliquot post dies. Neque mirum debet cuidam vestrûm videri, si musculi abdominis, qui sunt alias in nostro arbitrio, invitis jam nobis, ab utero trahantur vel ventriculo in opem & consensum. Nam & idem quid accidit in longe leviori commotione, sternutatione scilicet & tussi: cum tamen minus appareat communicatio inter inflatum naribus

tabaci

tabaci pulverem, vel delapſam in bronchia micam panis & abdominis musculos, quam quae inter eosdem musculos est & uterum. Praeterea repetamus illud memoria, quomodo labia contremiſcere ſoleant, & genae in inſtante jam vomitu. Obſervare autem & huic contremiſcentiae ſimile quid licet obſtetrici in exterioribus illis partibus genitalium mulieris viſcerum, manuque ſua praeſentire adventantem dolorem potest, etiam prius quam puerpera ipſa: Et quemadmodum excitare poſſumus vomitum immiſſo digito gulae, ita & obſtetrices ſollicitare uterum immiſſo itidem digito, & ſic irritare partus dolores poſſunt: quod & interdum fit praeter illarum voluntatem, ubi ſcilicet invertendus in utero male verſus foetus est, nam exacerbati & reiterati dolores non ceſſant niſi inde retracta manu. Adeoq; & hinc reddi cauſa debet, cur doloribus acerbiſſimis & vehementer deprimentibus afficiantur matres, haerente jam foetu, mole ſui capitis in ipſis anguſtiis viarum: nam eo momento quam maxime uterum, ut gulam diximus intruſo digito, irritari ad contractionem ſui neceſſe est, imo,

imo, ut rectius dicam, praesentissimum incurrunt ruptionis periculum distensissimae tunc fibrae. Insuper notemus ventriculo licet evacuato tamen non cessare statim vomitus, sed sequi violentos simul & inanes vomendi conatus, ut etiam inde usque ex intestinis expressa tandem bilis rejiciatur: sic & in puerpera dantur dolores post partum; *efterwaerkar* dicimus, qui conatus excluso jam foetu aliquamdiu durant. Hoc itaq; modo, AUD. H. vidimus comparationem & convenientiam vomitus ventriculi cum laboribus matricis, parum discrepantem, nisi in eo, quod convulsiones ventriculi non sint eo usq; dolorifici, ac quidem uterini, nec contentorum tantae compressiones: posteaquam sic Creatori visum, ut & supplicium hoc cum primaeva matre foeminae ferrent, & nos simul omnes, qui producimur, hoc & vitae, & quod magis est, male nascendi periculum subiremus. Uteri certe fibrae extra tonum quasi extensae & distractae proximae sunt ruptioni, id autem sine doloris vivido sensu fieri minime potest. Hinc communiter atroces & maximos ferunt dolores parturientes antequam aquae effluxerunt,

fluxerunt, post durant quidem dolores longius & persistunt & enitentes magis sunt, sed tamen minus esse eos excruciantes, ex matrum querimoniis & lamentationibus cessantibus colligitur. Collabente autem parumper utero & sublata aliquantisper illa praeternaturali ejus distensione immensa, fibrae motrices jam se contrahunt dolore quidem minore, sed conatu majore & vi. Quam autem sit longe vehementior matricis, quam quidem ventriculi, constrictio, docent abunde, quas supra attulimus, *Guillomei* & *Hildani* observationes, quibus ad rupturam usq; suae membranae circa durum acutumque os pedis infantilis contrahere sese uterum posse ostenditur. Sed & hanc uteri sese stringentis vim experiuntur obstetricantes, quando manum cum brachii anteriore parte intra reclusa jam viscera inserentes invertendi foetus causa, ubi id necessitas exigit, adeo usque comprimentem sentiũt invalescentibus doloribus, ut ligamento quodam ligari se putent, reddaturque brachium torpidum & stupens, & quamdiu durat illa uterina convulsio, nil quidquam agere possunt, imo retrahere in-

terdum

terdum coguntur manum, quod illam preſſuram nequeant perferre diutius. De diverſitate dolorum, eorumq; variis nominibus quaedam hîc quaſi interſeram AUD. Nam ut reliqua fere omnia, quae huc usque recenſita ſunt, doctrinae dicuntur gratia; ita haec ſequentia obſtetricibus obſervanda erunt, praecipue ut ne foeminas juvenes prima vice praegnantes, vel inſtantis partus metu terreant, vel, quod pejus eſt, exhibitis intempestive remediis partum praecipitent. Prima itaque ſpecies dolorum illa eſt, quae quaſi praeludium quoddam eſſet, dici noſtris uxoribus ſolet *ſmâ-knâp* & *ref;* tremulos uteri motus diceres & minaces dolores. Gravidae iis ſolent per aliquot interdum ſeptimanas vexari, ſed absque incommodo notabili, obambulantes interim & peragentes ſua domeſtica negotia. Ita tamen hi conatus ſenſim contrahunt uterum, ut in ultimis diebus geſtationis ſenſibiliter gracileſcat abdomen & aliquantulum extenuetur. Quando autem invaleſcit haec contractura uteri & intenditur, ſequuntur dolores dicti vagi, *oſtadige wærkar*, *ſmâ wærkar*, item dolores transverſales, *kors-*

 wærkar

værkar, videnturque hi vagi dolores gravidae per totum abdomen oberrare; & medicus minus peritus illos facile confunderet cum torminoſa colica: uterum quidem totum occupant, ſed non aequaliter ab omni parte ſimul, eodemque momento, uti ſimiliter contingere in aliarum convulſionum initiis videmus, ſpiritibus influentibus modo in hos muſculos, modo in alios. Neq; est uterus aeque ſenſibilis ab omni parte; unde fit, quod aegra videatur ſibi ſentire dolores circumvagos, iisque transverſim quaſi affligi. Dum autem hi dolores ab omni jam parte invadunt uterum, etiam ejus orificium conſtringunt, quod tamen doloribus remittentibus & viſceribus relaxatis, ad priſtinam redit conniventiam: hinc est, quod obſtetricibus tum videatur matrix occludi potius, quam reſerari: unde & hi dolores tergiverſantes dicuntur, ſpuriiq; cum genuinis mixti; noſtrates matronae appellant *bedrægliga vværkar*; ſuntque iidem, qui vulgo audiunt cruciantes, *ſvede-værkar*, quia matres incaſſum excruciant, & absque effectu optato, vires interim illarum conſumentes, quod nocivum est, augentq;
hanc

hanc noxam ineptae obſtetrices, dum
jubent parturientes, ut omnibus viribus
connitantur: cum potius deberent miti-
gari hi dolores vagi, quod advocatus
tempeſtive Medicus exhibito narcotico
efficiet, eo loco, quo empiricae mulier-
culae pellentibus remediis concitant
aegras. Idem notat *DAVENTRIUS* in
ſuo *Obſtetricantium Lumine* dicto, egregio
opere & diu deſiderato ob famam ſui au-
ctoris in hac re longe experientiſſimi.
Solent autem hi ſpurii dolores remitte-
re interdum ad dies aliquot, imo & ſe-
ptimanas, redeuntibus ad conſuetas oc-
cupationes culinarias & curas domus
mulieribus. Id noſtris dicitur *Wærkarna*
lâ fòre. Ubi vero hi dolores inſiſtunt,
neceſſe est, ut ſecundinarum illa veſica
arctetur quantum fieri potest, tandem
& extra orificium adigatur, quod ob fa-
ctam ante aperturam minime huic ex-
clusioni obſtare jam potest. Contractiva
haec vis & facultas motricium fibrarum
augetur tunc & duplicatur in fundo u-
teri, ex quo ſequitur ulterior orificii
reclusio, quod dum fieri nequit ſine
quadam violentia, ſentiuntur dolores
jam tamquam ad vicina inguina deſcen-

 dere

dere, illaque dilacerare. Unde & vocantur lancinantes dolores, *under ât eller neder ât skiutande vværkar*, acerbi & vehementer deprimentes dolores, qua dolorum seu laborum specie urgente, incipit jam puerperium: suntque hi ipsi, qui totum negotium absolvunt, eoque respectu dolores veri nominantur, & genuini, & urgentes: *rætta sanna och sanskyldiga kast- kost- eller krystvværkar*. Et ante partum hae quidem laborum species observantur attendentibus. Post partum vero dolores, qui invadunt, excluso jam modo nato infante, cum vacuus collabitur uterus & contrahitur, occluditurque & corrugatur, nostratibus *eftervværkar* dicuntur. Hae autem jam recensitae & enumeratae species non semper AUD. & ubique adsunt, sed adsunt plures paucioresque, quo mater ipsa parit vel facilius, vel difficilius. Contingit autem interdum, ut hi partus dolores seu convulsiones uteri communicentur in morboso valde statu toti nervoso generi, idq; in primiparis frequentius, utpote nondum assuetis puerperio; adeo ut quoties invadunt partus dolores, corpus jam universum exagitetur

etur convulſionibus, quos dolores ca-
put petentes dicunt: *Wærkerna ſtâ i hufvudet, eller ſtiga ât hufvudet.* In quo triſti
caſu niſi quamprimum contingat ma-
rem a foetu liberari, vel niſu ſuo, vel dex-
eritate obſtetricis, (modo detur aditus)
erte conclamatum est: quemadmodum
hîc loci haud ita pridem contigit.* Uxor
ivis ſartoris viginti annorum primipa-
a, transacto termino gravidationis, be-
eque valens, media nocte ſubito cor-
ipitur partus doloribus, mox abeunti-
us in convulſiones diras, cum oris ſpu-
na, abolitione loquelae & omnium fere
enſuum, advocabar, praeſcribo ſelecta
emedia, remittebant quidem parum-
er convulſiones, non tamen ita, ut ad
e rediret aegra: hora ſexta matutina
ncepit eſſe in agone: viſum fuit e re,
t accerſeretur *H: Dahmius* Danavicen-
s Noſocomii tum temporis Chirurgus,
t ſi matrem mori contingeret, aperire-
ur venter defunctae, ſervandi foetus
ratia, cujus motum conſanguinei &
ircumſtantes omnes percipiebamus:
ora octava defunctam jam matrem eſſe
mnibus conſtabat: aperitur abdomen
 uterus in latere dextro tribus trans-

verſis digitis a linea alba, foetusque feſtinanter exemptus traditur obſtetrici ut ante focum refocillaretur, ſi fieri poſſet; ſed fruſtranei fuere conat⁹, nam erat modo mortu⁹. Perſcrutabar interim ego hac occaſione accuratius viſcera defunctae, & adnotabam quae ſequuntur: Uterus ſuo loco inclinabat verſus hypochondrium dextrum, referebatque magnitudinem ingentis veſicae urinariae bovinae inflatae, eratque figura talis ac expreſſit, quem ſupra nominavimus, *DAVENTRIUS* in Capite de *utero praegnantium*. Vulnerato cultello utero exſiliebant aquae ad altitudinem ulnae fere; eratque illa omnis trium librarum medicarum, colore ex flavo vireſcente, qualis eſſe aqua ſolet cui lactucae incoquuntur & ſimiles herbae culinares. Ipſa matricis ſubſtantia, quo loco adhaerebat placenta, craſſa erat duos digitos transverſos, in reliquis locis dimidio digito tenuior. Videbaturq; nobis ejus ſubstantia eſſe quaedam textura ex infinitis ſanguiferis vaſis & glandulis exilibus: foetus ſuo vertice orificium uteri, dorſo hypogaſtrium matris albamq; lineam, podice vero, ejus umbilicum: ita ut ſtan-

te

te matre erecta, foetus in dorſum fere projectus eſſet, adeoque ad partum bene converſus. Placenta adnata erat uteri non fundo, ſed ſiniſtro lateri, ejusque inferior margo connexa erat in orificii confinio, ſuperior fundum attingebat. Eademq; placenta ab utero adeo ſeparabatur facile, ac quis linteum duplicatum madidum ab invicem ſejungeret. Fallopianae tubae quartam ulnae partem longitudine aequabant, & craſſitie pennam cygneam: venarum uteri maxima capacitas erat, quae vel digitum minimum admitteret. Teſtes foeminei ſive ovaria nonnihil majora ac in non gravidis: hisce ſic perſpectis viſcera conſuebantur, repoſitumque decenter cadaver est, quae hîc omnia retuli prolixius, ut quae ſuperius de placentae ſitu & ſimilibus tradidi, confirmarem. Illa itaque quae aquis foetuque distenta haeret in matrice veſica, ad ſingulos dolores infarcitur, magis magisque orificio, quod eo ipſo recludit, panditque ſic viam infanti ſubſequenti, & ubi contingit parumper remitti dolores, tum ſentitur haec veſica flaccida & mollis; ita ut proxima foetus membra tactu discerni poſ-

ſint,

ſint, cum vero uterus rurſus in fundo ſe contrahit ad ulteriorem expreſſionem, propendensque veſica ita distenditur, ut jam jam videatur ruptura. Non aliter ac videtis AUD. hanc bovinam urinariam veſicam, non plene inflatam collo ſurſum verſo, jam a me ſuperius ſtringi manibus, ita ut in fundo inde distendatur; remittente vero preſſione mea, quae ante inferius turgida erat veſica, jam flaccida fit & minus renitens. Urgentibus autem pertinaciter doloribus, propellitur quidem ductilis & ſequax membrana aliquo usq;: Cum vero integra, eo quidem modo ac gallina ova ſua parit, pertransire anguſtam dictae vaginae viam nequeat, neceſſe est ut tandem rumpatur & diſſiliat, quod promtius fit ubi tenuis membrana est, ubi v. firmior est partus certe reddi inde difficilis potest, manu autem obſtetricis tunc divellitur, quo ipſo aperitur aquis via, cum impetu effluentibus, quibus ſic effuſis, uteroque ſeſe arcte contrahente circa foetum, non aliter contingere potest, quam ut permaneat infans in quo tum deprehenditur ſitu, qui ſi pravus fuerit, ſola obſtetricis callida manu immutabitur.

Commota

Commota vero matrix, non contenta ſui oneris partem abjeciſſe, pergit in conatu ſuo, non aliter ac ſi decretoria pugna, ubi aut vincendum aut occumbendum illi eſſet, cum adverſario decertaret, & elapſis quidem aquis in armiſtitium quoddam conſentit non in pacem, ſenſimque ſe denuo ſtringens ut immorantem inhaerentemque projiciat, ſumma ope nititur: quod interdum fit facili negotio: aquis & vias glabras reddentibus & infantem ſimul proluentib⁹. Quo autem foetus pertransire poſſit anguſtum hoc oſtium capite ſuo amplo & craſſo, comprimitur id ipſum caput & arctatur, dum parietalia, quae hîc in infantili ſceleto videtis cranii oſſa frontale & occipitale ſibi invicem cedunt, utpote circa ſuturas membranoſa, ita ut uno ſubeunte, ſuperponatur alterum: unde fit quod capilloſa cutis complicata referat molem quandam carneam, obſtetricesque ſuperſtitioſas decipiat, dum ſibi perſuadent, monſtroſum quoddam infantis caput, excreſcentia carnea deturpatum ante portas eſſe. Verum edito jam in lucem puerulo, cerebrum, quod jugiter commovetur, repellit oſſa mol-

liuscula

liuscula in priorem ſitum, evaneſcitque omnis metus, & ſi vel eſſet caput infantis formae paululum oblongioris, tamen & illud contrectando ſenſim refingitur. Divina certe providentia fieri, agnoſcendum est, AUD., ut infantilis vertex mollior exiſtat & membranoſus: nam alioquin ſi ex uno continuo oſſe cranium tum conſtaret, quî fieri poſſet ut infans unquam capite præſertim præditus paullo majore naſceretur. Nam quod oſſa pubis maternae dehiscant in partu, uti ſibi perſuadent quidam, id ego nunquam obſervare potui, neque apparet, quomodo oſſa haecce matris duriſſima, quae conſolidata dudum obriguere, uti videtis in hoc ſceleto, cedere poſſint infantilis capitis mollibus tabulatis, & ita inſuper mobilibus, ut complicari & coarctari quaſi poſſint. Id interim nemo non animadvertit quomodo debeat excluſio capitis cauſſa eſſe atrocis cruciatus & doloris ſummi, in primiparis inprimis: ubi enim caput infantis eo usque pervenit, ut jam incipiat distendere externam oram genitalium viſcerum, aegra ſaepiuscule conqueritur & exclamat ſe laniari ungui-

bus

bus obſtetricis: cum illa interim quieta ſedens & exſpectans nil quidquam agat, & ne quidem extremo digito contingat parturientem. Nimirum iſto momento, cum ejulatu & vociferatione primiparae fit ruptura ſive dilaceratio naviculae dictae; *le dechirement de la Fourchette* *: quod quidem interdum adeo perceptibiliter accidit, ac ſi panni quaedam lacinia digitis lente disrumperetur. Hinc Germanis dicitur *wan zum erſten die Mutter bricht*; quaſi vi perfringeretur. ** Est autem haec pars, duplicata quaedam pellicula cum interpoſita foveola transverſim ſita in perinaei ſuprema parte inter exitus & aperturas genitalium viſcerum & recti inteſtini. Cujus adeo disruptionis veſtigium cum obliterari nullo tempore queat, inter certiſſima ſigna ponendum est foeminam peperiſſe. De qua re quam neceſſe ſit ut conſtet interdum, vel ex hac narratione patebit: Contigit in hac urbe ante aliquod tempus A: H. ut e rure ancilla captiva adduceretur ſiſtenda ſupremo Dicaſterio Regio, confitebatur de ſe ipſa adigique

* *vid. Mauriceau.* ** Exod. 13:2. פטר *pater.* *Pateri* Lap. *Peuteren* Teut. *Petarder* Gall.

adigiq; ſe conſcientiae ſtimulis ut id faceret, ſimulabat,*quod ſcil: a conſervo juvene compreſſa illegitimum peperiſſet infantem, natumque trucidaſſet, adjuta ad id, uti dicebat,, a matre & ſorore concubini, inque eo ſermone conſtans, ut ſibi mori liceret poſtulabat. Negabant mater & ſoror ſeſe conſcias tanti ſceleris fuiſſe, imo negabant eam unquam peperiſſe. Juſſit Judex ut inſpiceretur corpus reae, cui negotio cum duobus Chirurgis & primaria urbis Obſtetrice & ego intereram. Sublata in menſam muliere, abdomen integrum ſulcis rugisque plane deſtitutum deprehenſum fuit, dein luſtrantibus inferiora nymphas quidem cum quatuor ſororibus defloratas, ſed hanc, quam dixi naviculam, nondum naufragium feciſſe animadvertimus. Retulimus itaq; Judici ream nunquam peperiſſe: quo teſtimonio turbata illa, confeſſa tandem est, ſeſe commentam omnia, quae dixerat, percitam odio ita implacabili, ut fuiſſet parata ad ſubeundam mortem, modo caperet ultionem a mulierculis, quae obſtiterant, quo minus eam in uxorem duceret juvenis, quocum conſueverat. Hoc

* *Ao. 1700. Karin Engelbrechts dotter.*

Hoc itaq; modo detectus tunc dolus est: cum verum infanticidium fuiſſet expiandum effuſo trium horum mortalium ſanguine, ultore gladio. Sed illuc regredior unde diverteram. Contingit, AUD. idque non raro, ut umbilicalis funiculus circa collum infantis convolvatur, qui, ubi revolvi facile potest, periculum non infert: per circumvolutiones vero plures abbreviato funiculo, deſcendentis infantis impeditur ulterior progreſſus: capiteque & collo excluſo, cum nec replicari jam & revolvi funiculus queat ob brevitatem, nec obſtetrices ſtatim pervideant, quâ commode via revolvatur funis, tunc haeſiſſe illis aquam, & quo ſe verterent in iſtis anguſtiis neſciviſſe eas, interdum obſervavi. Interim verſatur infans in praeſentiſſimo periculo ſuffocationis: nam ejus pectore & abdomine, a matris viſceribus, quibus adhuc inhaeret, omni vî contenta enitentibus, compreſſis, reſpirare nequit, & ſanguinis per funiculum motus intercipitur, a preſſione dorſi & humerorum contra materna pubis oſſa, quibus jam interponitur. Quaeritur itaq; quid conſilii in tali caſu, Dico nihil impedire,

pedire, quin liceat obſtetrici funiculum intrepide incidere: ita tamen ut ex adſtantibus una ſic teneat eundem ambabus manibus, ut intermedio loco reſecetur, eoque peracto retineat tamen uti coeperat utramque extremitatem manu utraq; idq; firmiter: donec obſtetrix infante extracto juſtam injecerit funiculo ligaturam, aliàs arterioſus infantis ſanguis ante rite confectam ligaturam per vaſa jam patula perderetur. Alteram autem partem reſecti funiculi umbilicalis, quae matris viſcera ſpectat, in eum finem retineat, ut non retrahatur in uterum, & ut obſtetrix eo quaſi ductore ad placentam penetrare manu ſua poſſit, ſi eſſet id neceſſe. Vel ipſa obſtetrix ſine adjumento alterius funiculum longiori filo liget, eundemque abſcindat infra ligaturam, extremitate illa quae verſus infantem est compreſſa inter digitos; donec peracto partu, umbilicum debita munire ligatura poſſit. Abſcindi autem funiculos poſſe ſine periculo, nos docent noſtrae rurales obſtetrices, quae in hoc caſu jam recenſito non cunctanter id facere ſolent: nam accelerato partu reſpirans jam aërem & novam exordiens quaſi

quaſi vitam infans funiculo non indiget. Natum jam vero foetum A.H. mortuum vel vivum placenta dicta ſequitur cum membranis, ſub uno communi ſecundinarum nomine, uti notum est. Aquarum autem membrana non uno eodemque in loco rumpitur: ſed ubi tenuiſſima est, vel ubi major illi vis infertur; hinc quando contingit eam in alterutro latere diffindi, foetumque huic fiſſurae non occurrere capite ſuo, neceſſe est ut ſecum portionem quandam auferat iſtius membranae, & naſcatur galeatus. In quo caſu multam proſperitatem deſignari infanti in hac vita credulis matribus aſſidentes mulierculae facile perſuadent. Ego omnia evenire proſpera DEum colentibus credo, adverſa vero ſpernentibus; & ut expedit parentes ſpem bonam habere de liberis procreatis, ita terrere alios quaſi infeliciter natos, quod non tecto, ſed nudo vertice in hanc lucem primum venerint, minime decet. Praeterea autem contingere, licet id rarius fiat, potest, ut foetu exiſtente tenello, & aqua pauca, tota haecce una cum contentis veſica integraque expellatur, ubi eximi e membranis inciſis

ciſis foetum neceſſe est. Sed non haec illa ſectio caeſarea est, de qua num detur, disceptare inter ſe auctores noſtri ſolent. Nobis autem alia hîc ſeſe offert ventilandam quaeſtio, quae mulierculas contradicentes in duas quaſi partes dividit exercetque. Utrum nempe corpus puerperae ſtatim ab excluſo foetu circumdari cingulo debeat, nec ne? Est autem hoc cingulum nihil aliud quam domeſticum mantile contortum leviter, quo ſtringitur arcte ſatis puerpera circum hypochondria: rationem hanc adferunt, matricem evacuatam ſic ſuo loco poſſe detineri quietam: quae vero tali cingulo non eſſe opus contendunt, ſuam itidem crepant experientiam. Obſervamus certe puerperas interdum, foetu jam excluſo, ſalvas hactenus & integras, ſubito tamen extingui absque ulla mortis manifeſta cauſa. Obſervamus itidem ligatas puerperas cingulo tali, de quo loquimur, ſi laxari easdem contingat, incurrere in periculum ſuffocationis, cingulo denuo conſtricto redire ad ſeſe rurſum. Hinc nos judicamus hanc ligaturam eſſe perneceſſariam, non tam ob eam cauſam, quam urgent foeminae,

ut uterus ſic retineatur immobilis: ſed ob negotium reſpirationis, quod cum reciproca diaphragmatis agitatione peragatur & muſculorum abdominis, fieri facile potest, ut distendente hactenus foetu una cum ſecundis excreto, collabantur illi ſubito, flaccidiq; redditi ammittant ſuum tonum: nec compellant viſcera verſus diaphragma, unde & illud quaſi convulſum manet, interrumpiturq; ſic reſpiratio, hoc est ſuffocatur aegra. Simile quid huic in asthmate convulſivo dicto contingit, quod eo certius deſcribere poſſum, cum ipſe in me fuerim hunc morbum expertus: extra paroxiſmum, attollitur & deprimitur abdomen placide reſpirante aegro. In paroxiſmo vero abdomen interquieſcit: ſoloque pectoris motu tum peragitur reſpiratio, quae cum non ſatis faciat ſanguineae maſſae, oritur tum illa inquietudo asthmaticorum & anxietas. Praeterea referam hîc quod mihi familiariter retulit Chirurgi inter noſtrates experientiſſimi uxor, * mulier Belgica, ſe nimirum cum est puerpera, quod illi non raro contingit, angi ſolere inter dormiendum cum gemitu, quaſi jaceret in agone, ſed obſervante

* *Conſt. S.*

vante tale quiddam muliere custode, statim cingulum relaxatum esse conjecturare, idque celeriter tum constringere, & sic efficere ut ad sese redeat aegra: idem & aliis observatum scio. Est itaq; hujus obligationis hic usus praecipuus fructusque: non obstante huic regulae generali, quod interdum sed rarius una mulier occurrat vel altera, quae ferre talem constrictionem nequeat. Uti * foeminam in hac urbe nobilem novi, cui praeterquam quod sine suffocationis periculo nullas in puerperio vel hysterica passione ejusmodi ligaturas vel cingula ferat, sed plane soluta valeat melius: insuper in medicaminibus, quae praescribuntur a Medicis, non admittat solumodo fortia odorifera, sed & expetat ambram moschumq;, qualia tamen aversari aliae mulieres solent: Nos interim ex iis, quae fiunt communiter, artis regulas formamus. Ostensum itaque tandem est, AUD. H. & per longas ambages demonstratum, quomodo e maternis claustris prodeat non ulla sua ope, sed protrudatur plane nixu & labore parturientis, in hanc auram lucemque infans. Cui tamen adsertioni meae videor mihi au-

dire voces contrarias eorum, qui mortuos foetus multo difficilius excludi quam vivos, urgent; & præterea *HARVÆI* obſervationem miram * de muliere mortua filium pariente, plane theſin hanc noſtram evertere concludunt. De quibus ſingulatim dicam. Si foetus, inquiunt, nihil adferret & adlaboraret ipſe ad ſuum exitum ex alvo materna, quî fieret ut mater, labore longe majore, eventu multo magis periculoſo & ambiguo, foetum vita functum pariat quam viventem? Reſpondeo: iſtius difficilis partus cauſam eſſe vel inconvenientem ſitum infantis, vel viarum inſuperabilem anguſtiam, unde utrumque ſequitur & difficultas partus & infantis interitus, & mors itidem non raro matris. Sic itaque diſtinguendum cum opponentium gratia hîc est: obitus infantis non auget labores matris, nam recte ſi converſus fuerit, eum æque facile ac vivum enititur: quod obſervatum a me in praxi, idque jam ſaepius, affirmare poſſum. Cum vero foetus ante partum demortuus devolvatur, ut ita dicam, lapidis inſtar de uno latere in alterum, utique non facile contingere potest, ut ad

exitum rite convertatur: qui vero in ipſo jam partu perit infans, vel perit propterea, quod utero oblique, hoc est, prorſum, retrorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum ſito, difficilis partus reddatur, vel quod infans ipſe in utero licet recte locato tamen non bene verſus ſit, ſed pravam obtineat poſituram, * vel quod pelvis nimis anguſta & parva reſpectu habito ad reliquum corpus ſit, qualis ut plurimum, ſed tamen non ſemper, in puſillis foeminis obſervatur, adeoque ob transitus anguſtiam caput foetus usque adeo & exceſſive comprimatur, & quod videre interdum mihi licuit, ita in longitudinem craſſioris cujusdam farciminis inſtar extenuetur, ut deſtructa cerebri oeconomia fatis cedat infans. Mirum itaq; hoc modo nulli videbitur, ſi a mortuo foetu utplurimum liberetur difficilius mater, quam quidem a vivente. *HARVÆI* vero Cl. Viri obſervatio, quae Londini Anglorum contigit, ſic ab Auctore ** refertur: *Mulier quaedam apud nos, compertum narro, ſub veſperam mortua in conclavi ſola relicta eſt. Mane autem ſequenti inter femora ejus repertus eſt infans, qui proprio niſu exitum ſibi procuraverat.*

* Confer. Daventr. **

verat. Ultima verba ex ſuo addidit Auctor, nam disputamus jam de eo: facti hiſtoria in dubium a me non trahitur. Cum & ego a Medicis mihi notis obſervatum partum talem ſciam, & quibusdam e vobis AUD. ſaltem e rumore publico non ignotus erit, qui in hac urbe ante annum contigit caſus*, cum Paupercula mulier gemellis gravida post partum prioris mortua, alterum interim ſubſequente die eniteretur. Nec dubito quin aeſtivis temporibus tale quid contingat ſaepius, quamquam non obſervetur ab conſanguineis & amicis, utpote feſtinantibus in includenda loculo demortua, calida illa tempeſtate in hisce regionibus aeque ac alibi minus commoda exiſtente ad ſervandos diutius in domibus defunctos. *HARVÆI* autem praenominatus foetus absq; dubio mortuus fuit, aut ſaltem matri mortuae non potuit diu ſuperſtes eſſe: ad partum item fuit rite converſus, propulſus autem & excluſus ab ipſis vaporibus & aquis putridis fermentantibus abdominis & contentorum viſcerum. Quemadmodum & domeſtica obſervatione non raro animadvertere licet fermentantem recen-

 tem

tem cerevisiam fundum ipsius dolii, quo continetur, excutere: vel quemadmodum in tractatione aegrotantium videmus, hydropicorum aquas subito intumescere, interdum & post mortem expelli. Maneat itaque certum exploratumque, quod matri omnia debeat foetus, ejusq; sola ope, & ex causis mechanice agentibus, excludatur. Quo tamen referendum etiam est, cum per manuariam operationem perficitur partus, & vi ac quadam necessaria crudelitate, in eo casu infelici, ubi infans sive vivus sive mortuus, matris servandae gratia, tanquam mortuus, ut inquit ille, tractandus est; cum nulla alia pateat via.* Verum, AUD. haecce tristia omittere forsan praestat in hac oratione mea, & quemadmodum peritos Poëtas in suis Scenis facere videmus, subtrahere quae amoena minime sunt oculis spectantium. Unum tamen non reticeam, quod huc maxime facit; & super quo anxii inter se Medici disceptare valde solent, nimirum de certo & pathognomico signo foetus jam intra matris viscera exspirantis. Quando enim, ut me explicem. infantile caput exempli gratia a laboribus

* *Vid. Daventr.*

laboribus coactum, ita in vaginam descendit, ut axillas ad ossa pelvim constituentia adhaerere contingat, & expediri jam nullo modo possint, sed pereundum sit matri una cum suo foetu, nisi extrahatur is instrumentis: id quidem peragendum tunc est, cum in mora periculum sit, intumescentibus continuo partibus & evanescentibus sensim viribus afflictissimae matri: Deniq; & foetu ipso putrilagine sua tandem accendente viscera illa, quibus adhuc sicuti illaesus ita & innoxius inhabitaverat. Verum in eo difficultas haeret, quod incipiant jam inter se disceptare circumstantes, cum adhibendae manus laboranti matri sunt: numne infans mortuus sit, vel etiam num forsan vivat? Unde autem obsecro de eo certus eris? an signum tibi sumes a commotione foetus? certe immobilis est, compressissimis a continuis matris doloribus, omnibus ejus membris: an a pulsu arteriarum ejus? nullas hîc tangere licet, parva enim pars est infantilis verticis quae tactui patet: an a putredine cadaverosi foetus? illa autem non nisi postea supervenit, nec adest initio. Nam cum epidermis a

cute

cute foetus ita ſeparatur facile ac pyro cocto corium detrahitur, est quidem tunc vere mortuus, ſed & id eſſe potuit per dies duos vel tres. An itaque in matre ipſa inveſtigabis hujus rei ſigna, qualia quidem plurima recenſentur in ſcriptis noſtrorum Auctorum: ſed innituntur illa omnia tetris dictis vaporibus foetus jam plane corrupti. Eo autem usque procraſtinata operatio & ſupervacanea est aegrotanti & ſpectantium calumniis medicum exponit, cujus ſic opera facilius quam alia mercede perſolvitur. Certe cum per literas etiam de hac re agerem cum Brandeburgenſi illa, quam nominavi ſuperius, obſtetrice, quasdam quidem ſuas conjecturas, ſed poſitive nihil repoſuit. Referam itaque ſignum quoddam animadverſum tandem a me, quod vos, qui artem amatis obſtetriciam ſalutarem certe mortalibus, non vilipendetis ſcio. Est autem id certi cujusdam humoris, viſcoſae conſiſtentiae, coloris ſubviridis, nauſeoſi foetoris e locis muliebribus effluxus, quo apparente mortuum jam foetum eſſe docemur, nec tunc ulterius impediendum (uti factum interdum ſcio) auxilium, quod laboranti

boranti puerperae manuaria operatio promittit. Experientiſſima inter noſtrates, & ob praeſtitam primum Luneburgi, post & in hac metropolitana urbe, inde retro ab anno 1682, familiis illuſtribus fidelem frequentemq; operam clara obſtetrix, CATHARINA WENTIN, nuper fatis functa 63 aetatis anno, cum qua ego ad laborantes puerperas & inviſere ſolebam lubenter, & disceptabam ſaepiuscule, ſed amice, & non niſi de iis, quae ad artem ſpectant; dicere autem illa in hoc caſu ſolebat: *Modren tar på flyta.* Eo ſignificare volens parturientem jam incipere verſari in periculo pereundi una cum ſuo incluſo foetu. Ego vero non dubito, quin ex relaxatis faucibus, & inteſtinis morientis jam infantis, hic profluat & exprimatur ſuccus, (ſicuti huic quid ſimile in adultis animam efflantibus contingere ſolet) qui ſuccus ab admixto meconio plus minus tinctus, linteo quod adhibere obſtetrices ſolent, maculam imprimit, talis, uti dixi, coloris. Contigit hîc loci AUD. in nobili puerpera, * ut posteaquam hoc obſervaſſem ſignum, & petiiſſem, ut eximere mihi liceret foetum,

* ſervandae

ſervandae matris cauſa, cunctatione circumſtantium & contradicentium res differretur ad plures horas; cumq; tandem aperirem cranium foetui, cadaveroſo omnia foetore implebantur, materq; animam reddidit paullo postea quam fuerat finita operatio. Advocabar & nuperrime ad puerperam laborantem; viſo itidem hoc ſigno ſtatim inſtituiſſem operationem; ſed cum eſſent robuſtae adhuc matris vires, cunctabar per quatuor horas, ne linguis laederer adſtantium: exſumtum tandem cerebrum infantile foetore ſuo nares omnium feriebat, mater vero jam alterum in Charontis cymba pedem habens, extracta ſic orci faucibus, convaluit, vigetque valetque. ** Sed his miſſis revertamur AUD. Benevoli & Honoratiſſimi, ad infantem, quem excluſum jam partu, unaque cum ſuis ſecundinis editum ſuperius reliquimus. Conſideremus autem quid illi contingere in eo ſtatu poſſit? reſpiraret ille ſine dubio ambientem licet inſolitum aërem: ſanguis autem placentae coaleſceret paulatim, idemque fieret per totam longitudinem funiculi, unde putreſcens pars quinto vel ſexto die ſepararetur, ſponteque

**

teque decideret prope abdomen, & quidem eo praecise loco, ubi viva illa caro & sensilis conjungitur cum insensili: umbilicalis enim funiculus omni sensu caret indolensque est: apparet & itidem circulus ille notabili colore & substantia insignis, pollicis circiter latitudine ab ipso abdomine remotus. Qui quidem circulus propius postea ad abdomen accedit, crescente sensibiliter nato primis istis diebus, ut abscondi videatur funiculus & intra abdomen delapsus separari. Quoniam autem putrescens placenta suo frigido madore & foetore insuper natum laederet, hinc nos non exspectamus spontaneam decidentiam, sed filo quadruplici cerato trium transversorum digitorum ab abdomine distantia, hunc in modum funiculum ligamus, & relicto duorum digitorum supra ligaturam spatio detruncamus forfice, & una cum secundinis tradimus igni. Haec autem ligatura non est causa decidentiae & separationis umbilici, ut vulgo putant: unde & sollicitae mulieres jubent, ut ne relicta inter ventrem pueruli & ligaturam funiculi longitudo sit curta nimis; quasi quidquam decederet inde in adul-

ta postmodum aetate, & detraheretur masculino ejus robori. Nam quocunque tandem in loco ligetur funiculus, tamen non separatur nisi in praedicto, unde & in delapsis & arescentibus funiculis, filum, quo colligebatur, medio conspicitur loco: separatio interim fit ibi, ubi vena & arteria intra corpus infantile divaricantur. Hîc videtis AUD. truncum, quem exsiccatum in Museo asservo, concavum in sua extremitate, arteriasque observatis in hac inferiore latere, quod versus hypogastrium fuit, in opposito vero latere vena est. Supra ligaturam placentam versus, vasa tria apparent, arteriae duae & vena una: id autem sic contingit: Venosus ex placenta redux sanguis venam supra ligaturam guttis solum sanguineis notat: is autem qui fluit infra ligaturam, defluit ad cor infantis, suumque canalem prope ligaturam relinquit vacuum, unde & ejus vestigium evanescit: arteriosus interim e corde infantis adfluens sanguis, continuis ictibus injectam ligaturam pulsat & quasi quandam remoram oppugnat: sed distendit solum propria vasa, & tandem coagulatur, hinc arterias infra ligaturam con-

conſpicuas cernitis, mereturq́ admirationem, quod arteriae vivaciter pulſantes, tamen intra quatuor vel quinq́ dierum ſpatium, adeoque brevi tempore, conſolidentur & occludantur. Posteaquam itaque formatus umbilicus est, & funiculus jam decidit, obligari locus debet ſpleniis & faſciis umbilicalibus, per ſeptimanas ſex circiter, donec obducatur cicatrix & occalleſcat: ne forte clamore & ejulatu pueruli exomphalos excreſcat, hoc est, umbilicalis hernia. In quo caſu ſolent matres excandeſcentes invehere in obſtetricum imperitiam & incuriam, quaſi injeciſſent ligaturam funiculo remote nimis ab abdomine: ſed faciunt id immerito. Nam ista prominentia oritur potius neglectu mulieris nutricis, quae umbilicales faſcias, *Naſvelbanden*, ut loquimur, praemature omittit: unde umbilico protuberandi conceditur occaſio. Referebam AUD. noſtrates hîc mulieres ſolere ſecundinas igne cremare: quem morem num laudare debeam valde dubito: nam & infantili ſanguine turgidae, & conſpurcatae cruore materno, poſſunt forsan per ſympathiae quandam vim, dum comburuntur, utrique

matri

matri natoque tormina excitare; quibus etiam in primis illis diebus communiter vexantur: itaque illa ipſa ſepeliri praeſtaret & in terra abscondi, quod in aliis regni oppidis obſervari etiam percepi. Sed reſtat, AUD. H. praecipuus nodus, qui tandem, utcunque eum diſſimulemus, enodandus tamen est. Nempe quî fiat, quod praegnans hactenus ſana, bene valens, incolumis, ex improviſo corripiatur doloribus partus, mitioribus primo quidem, post acrioribus, atrociſſimis tandem, qui arte nulla nec remediis tolli poſſunt vel compeſci, ſed pertinaciter durant, donec vel pariat aegra, vel oneri ſuccumbens moriatur: vel, ut brevius dicam: quidnam ſit id quod irritet ac ſollicitet uterum parientis ad robuſtas & violentas illas contractiones, & quaenam tandem prima & vera ſit cauſa partus? Nam diſtenſionem illam nimiam uteri rejecimus, quae diverſa est in diverſis, cum partus cauſa una eſſe debeat & communis. Rem conabor, ut feci ſaepiuſcule, ſimilitudine explanare: Nemo noſtrum est, AUD. H. qui maturos arborum fructus, poma pyraque, in hortis non viderit decidere. Cur autem

tem cadunt? quia matura ſunt, recte quisquis es reſpondes: nam maturitate illa ſolvuntur. Pyrum exempli cauſa, ſuo ramo firmiter adhaeret, donec matureſcat plane, caditq; in terram, ut putreſcente ibidem externa carne maturi interiores nuclei ſuis ſeſe clauſtris extricent, qui a vento & pluvia utcunque terrae immixti denuo germinare incipiunt; manifeſte nobis hac ratione propagationis ſpeciei implantatae inanimatis etiam rebus ideam repraeſentantes. Inhaereamus autem ulterius huic conſiderationi, & notemus quomodo dum pyrum creſcit, vel fructus quis alius, nam res eodem redit, convenienti cum arbore, adeoq; & amica fruatur confermentatione, & uno agitetur aethere & ſpiritu. Sed poſtquam jam maturuit, aliud quiddam ſpirat, & nova tunc oritur & a priori diverſa fermentatio. Quod erat antea viride jam fit flavum, quod antea erat auſterum jam fit dulce, quod erat durum fit molle, qui albicabant nuclei nigri fiunt, ipſe ille omnia ambiens aër inde novo odore fragrat, & inſolito impletur halitu. Haec autem ſuperveniens fermentatio nova, AUD. nil aliud est, quam ad

ad imminentem & ſubſecuturam corruptionem, hoc eſt, ad mortem, cui omnia creſcunt & parantur, quaedam praediſpoſitio; adeoq; intermedius ſtatus vigentis fructus & computreſcentis. Hortulanum admonens, non amplius indigere nutrimento alieno nucleos; ſed aptos jam redditos, qui marte proprio ſubeant germinationem novam. Interim haec in fructu fermentatio inſolita nec conveniens illo motui inteſtino ſuccorum, qui feruntur per fibras arboris, adeoque & hoſtilis & morboſa quaſi, dum occurrit nutritio liquori in petiolo fructus, reſiſtit ejus affluxui, qui ſtagnat inde in extremitate ramuli, aceſcitque & erodere ac incidere incipit tubulos fibrasque pedunculi fructus, qui inde, ut & ex denegato affluxu neceſſarii aliàs nutrimenti marceſſit & fit aridus: hinc facile contingit, ut firmiter antea adhaerens pyrum ventorumq; impetui obſiſtens, jam ſponte cadat vel agitatione ramorum modica. Si quis AUD. H. velit oculis attentius aſpicere hoc pedamentum pyri, animadvertet quendam quaſi orbiculum circa extremitatem qua arbori adhaeſerat: certe pla-

placentulam quandam refert. Nam, si quis in horto vellet ita fulcire arboris quendam ramum, ut pondere suo pyrum cadere non posset, observabit hanc dictam placentulam sensim a suo trunco tamen separari. Observabit & alia quae huc trahi possunt: quomodo scilicet fructus laedantur injuria aëris & frigore, vel insectorum aculeis vulnerentur, vel quomodo procellosis ventis illis vis inferatur, unde nova inducitur pyro fermentatio & enecatur quasi, ut cadat etiã immaturum. Idem & in aliis fructibus considerare juvat pruno videlicet vel juglande nuce; cujus caro dum adhuc adhæret arbori finditur, ut exitus concedatur maturo nucleo, qui in telluris gremio aliam postea orditur vitam, dum nuces quae restitabant in ramis computrescunt. Applicemus haec omnia parturienti matri, & incipiamus a foetu ipso tanquam nucleo. Ejus posteaquam perfecta membra sunt, & organa nutritionis ac universae oeconomiae reliquae fungi incipiunt suo officio partim, partim apta & instructa satis sunt ut fungantur, adeoque viscera omnia uti recentiores quidam auctores medici lo-

qui amant, ſua adipiſcuntur inſita fermenta: tunc neceſſe est, ut inde oriatur nova quaedam & alia, a priori quasi-fermentatio. Qui intestinus humorum omnium motus communicatur itidem placentae, unde & ejus nutritio ſucco, affluenti a matre quaedam lenis turbatio accidit; & inde in minimis fibris tubuloſis ſtagnatio, usque ut acres hinc redditi humores incidant ſtamina placentae, illaque ſenſim incipiat ex eo ſeparari ab utero, cui antea firmiter adhaerebat: fere ac in ſphacelo emortua caro ſecernitur â viva: & praeterea hi humores acres uterum tandem ipſum, non aliter ac aſſumptum emeticum remedium, vel ingeſtum acre vinum ventriculum ſolet, ſtimulant ad ſuas contractiones. Foetus itaque maturitas & inde nata placentae incipiens putreſcentia, vera nobis eſt partus cauſſa prima. Placentam certe in mulierum praegnantium cadaveribus, interdum, hoc est in immaturo foetu, difficilius paulo ab utero abſtrahi, interdum facillimè ſequi eam dum trahitur obſervavi dudum ſaepiusque. Adeoque partum ſecundina ſtatim ſequeretur, niſi a rugis & pli-
cis

cis collabentis & compreſſae matricis impediretur in eo. Obſervavi tamen, & nuperrime * ſecundinam ſponte ſua, ex matris alvo in terram prolabentem, dum erat obstetrix occupata in deligando funiculo recens nati. Et ſi qui erunt, AUD. H. qui ſecundinam utero adglutinatam firmius a ſeſe inventam dicant, non tamen id per omnem ejus ſubſtantiam obſervatum fuiſſe, ſed in ejus ſolumodo quadam parte certus ſum. Imo ubi procraſtinatur partus, ſecundinas ſubſequentes notavi foetidas plane & fere putrefactas, eo praecipue loco, quo ab utero primum ſeparari inceperunt: animadverti & ipſum umbilicalem funiculum corruptum ut mirarer infantem rebus ſic poſitis ſanitate frui potuiſſe. Et praeterea foetus aeque, ac diximus de pruno vel pyro, immaturus interdum dejicitur, ſcilicet per abortum. Cujus omnes cauſæ novam, & inimicam, hoc eſt aliam & diverſam a priore humorum fibrarumque agitationem introducunt tenello corpori foetus, ejusq; ſecundinis. Sic moestitia & terror & excandeſcentia ſangvinem maternum turbant & ſuccum postea qui

foetui debetur: & matris in terram inopinus prolapſus & alta vociferatio, & ob aſtrictam alvum compreſſiones, tenerrima foetus vaſa rumpunt, eumque adeo enecant. Ut taceam occultiora obſtacula & ſingularem in quibusdam diſpoſitionem uteri abortus frequenter ſine manifeſta cauſa, producentem: ut & praetereſm quas alias abortus cauſas longa ſerie auctores medici enumerant. Rurſus quemadmodum decerpti fructus & temperato loco ſervati ſponte matureſcunt, ita & praematuro partu editi ſeptimeſtres & octimeſtres infantes poſſunt eſſe vitales & ſuperſtites, modo organa dicata nutritioni ſe rite habeant; & ſtudioſe ſerventur a matribus & nutricibus. Ut adeo cum antiquis quibusdam auctoribus omnes partus octimeſtres ad mortem condemnare non neceſſe ſit. Haec itaque hactenus de vera partus cauſa & arborei fructus cum humano foetu ſimilitudine dicenda habui. Partus autem exantlato labore reſtat adhuc puerperae locchiorum fluxus, qui nutritii illius ſucci in uterinis vaſis ſtagnantis ſtillatio quaedam est. Hae aquae quoniam ſunt corruptae, facile

facile concitant ſymptomata graviſſima, ubi obſtruuntur, haeſitantque diutius. Nam ſuo vapore putrido inficiunt, hoc eſt turbant ſangvinem & febrem inducunt & deliria & anxietates, & quae ſunt reliqua mala, ſtudioſe praevenienda, ab advocato tempeſtive medico, ne aegram intra breve tempus conficiant. Eſſe autem morborum, quae puerperis accidunt praecipuam cauſam, corruptelam horum humorum, teſtari obſtetrices poſſunt, qui ejus acredinem puſtulas ſaepe in manubus earum excitantem ſentiunt; & odorem percipiunt nauſeoſum valde, fere qualis eſſe foetor ſolet putreſcentium in ſcorbuticis dentium, imo aucto malo intolerabiliorem. Uterus interim adfluentem adhuc nutricium ſuccum non conſumit, nec depaſcitur, collapſis jam glandulis & poris quibus recipiebatur; unde redundans hic liquor in ſangvinea primum maſſa, poſt & in ſeroſis vaſis circumfertur per totum corpus, donec in mammariis glandulis poros inveniat parum abludentes ab uterinis. Senſim itaque incipit ibi colligi, & miſceri lactici harum glandularum, hactenus qui-

dem otiofarum, nunc fenfibiliter inturgefcentium. Primus itaque liquor ille mixtus qui emulgetur coloftrum dicitur, paulo poft purum lac fluit paratum a Conditore & conveniens nutrimentum recens nato pufioni. Quomodo autem illa omnia perficiantur, rurfus fimilitudine innotefcet, defumta ab arboribus quibus detruncantur infigniores rami, dum interim abundans interius fuccus alio idoneoque trunci loco denuo frondere & virgulta tenera proferre incipit. Hinc etiam patet quomodo fubitanea lactis redundantia in mammis uterum ferentium, fignum evidens effe poffit foetus in agone conftituti, vel jam defuncti, ut obfervatum a medicis practicis jamdudum litterisque confignatum a probatis auctoribus est. Quemadmodum autem, AUD. H. ut in fimilitudine coepta pergam ulterius, fimulq; finiam tandem hanc differtationem meam, longiorem forfan quam Vos volueritis, vel ego praevideram; quemadmodum, inquam, videmus nucleos & femina plantarum germinare quidem ubi fertili terrae committuntur, non vero ftatim ferre fructus, fed primo fur-

git tenue folium pedibus facile proterendum, poſtea fit ſurculus; fit arbor, non niſi poſt annos aliquot optatos tandem datura fructus: Nonne autem, AUD. H. eodem modo comparata eſt hominis generatio? foecundatum ovulum & germinans in utero tenerrimus fit embryo. Editur in lucem debilis infans, manibus repens pedibusque inſtar quadrupedis; erigit ſe, fit delectabilis puſio, quique jam tum ſentire incipit cinere ſub doloſo occultos amoris igniculos vel puer, vel puella. Florida ſuccedit adoleſcentia voluptates urgens, voluptatibus obnoxia. Juveni lanugo prorumpit circa mentum, juvenculae mammae ſororiantur; & purpurea ſigna in matura viro virgine, & ardens in viro cupiditas, ad res agendas ſerio, lubricos jam ante ſtimulant, praecipitant, cogunt. Non ſimplex amor, vagaque libido & momentaneum conjugium, ut quidam dixit, ſatisfacit, prolem appetentibus, non amplexus: ſtabili itaque juncti matrimonio, optatos diu deſideratosque ferunt tandem fructus. Dumq; ſuam in liberis redeuntem quaſi & renaſcentem imaginem mirantur parentes,

tes, non mirum est, ſi omnes alios ex illorum animis amores, ſobolis tandem charitas deleat quaſi. Hos itaque vere diligunt, ſuſpiciunt, curant, colunt: ſuique immemores, ut liberis bene ſit, ut floreant, ut parentibus maneant ſuperſtites coelum votis fatigant: Et ſi vel mori eos contingeret, ſobolis non tamen intermoritur amor. Mater oblita * faſtidiorum nonimeſtris geſtationis, oblita dolorum partus, oblita periculi vitæ, laeta lubensque connubialem repetit lectum, novoque ſe parat rurſus puerperio. Maritus elata mortua conjuge, ſubtriſtis ſilensque novas meditatur ſub pulla veſte nuptias: repetitque jugum, quod illi excuſſum fuerat. Meritoque hinc dicitur animal ſociabile; ſicut & omnium prima merito habetur conjugalis ſocietas. Denique univerſum genus viventium ita natura inſtituit, ut prolis amor omnia vincat, & quotidie videmus bruta quidem animantia pro ſuis foetubus vitam & negligere & profundere, homines etiam non

* *Conf. Andr. Laurentium Lib. 8. Anat. Cap. 1. Q. 7. & Hofman. Comment. in Gal. L. 14. de uſ. part. c. 9.*

non raro illa ipſa, quae vitâ deberent eſſe cariora. Adeoque hâc non ſcripta, ſed nata lege, quam ex natura ipſa arripuimus & hauſimus, rem agentes poſteritatis, conſervamus in perpetuum, mirum illud opus DEI humanum genus. Vobis autem, AUD. HON. pro auſcultatione ſedula & attenta maximas jam gratias agimus: minime ſolliciti de eorum cenſura, qui cum turpia facere ſaepe ſoleant, & facta ſollerter occultent, naturalia tamen verbis deſcribi doctrinae gratia & loco & tempore debito vix ferunt, imo quaſi indignantur. Ego laedere nullius oculos vel aures, vel modeſtiam volui, prodeſſe diſcentibus conatus ſum, quod ſi non obtineo, faventes tamen VOS Judices ſpero: cum licet vires deſint, ſit tamen bona laudanda voluntas.

INDICULUS CONTENTORUM.

* * *

galeatus

Mulie-

LECTOR CANDIDE.

POsteaquam aliquid hîc chartae ſupereſſet, nolui illi periturae parcere, ſed natas quasdam inter taedia correcturae typographicae cogitationes, quaſi notas inſerui, non ut contradicerem quidquam amico auctori, cujus humanitati debeo, quod nominatim in hoc ſcripto compeller; ſed ut anſam praeberem L. B. meditandi de quibusdam rebus, quae nocitura interim ſunt nemini. Praepoſtero autem ordine ab ultimis verſus initia retrogrediar; paratus & reliqua a Cl. Viris praelecta in hac anatome, quae huic Upſalenſi Noſocomio ſi non ipſa jecit prima fundamenta, modum ſaltem & qua ratione jacerentur deſignavit, publicae dare luci, cum cognovero hoſce conatus non plane infeliciter ceſſiſſe.

Pag. 105. *Humanum ſervamus genus.* Sapientiſſimo mortalium omnia videbantur vana, credo ut doceret nos, eſſe exſpectandam aliam & meliorem poſt hanc vitam: Quam cum ignorarent Ethnici, tamen & inter eos, eloquentes viri, deſcripſerunt humanae vitae miſerias plurimis verbis, ſed obſecro cui bono! harum enim rerum attenta conſideratio, non niſi languidiores reddere nos poteſt, ad peragenda hujus vitae neceſſaria munia. Itaq; mihi quidem perpulchri videntur verſiculi Graeci Juliano Imperatori adſcripti: Ηδέα πάντα κέλευτα λάχεν βίος: &c. Jucundas

„cundas omnes vias ſortita eſt vita; in urbe „media gloria, ſodalitia occultae in aedibus „dolorum medelae, ager oblectationes ha-„bet, lucrum navigatio, peregrinatio ſcien-„tiam, ex nuptiis domus concordia, non „nuptis vita ſemper ſecura, munimentum „naſcitur patri filius, innanis prole carenti-„bus metus, robur juventus, ſenectus pru-„dentiam novit praeſtare. Unde animo con-„fidens vive, & planta genus. Epigr. Gr. Lu-bini cap. xii. lib. i.

P. 104. *Bruta animantia pro ſuis foetubus vitam negligunt*. Sunt & in hoc argumentum amoeni Graeci verſiculi lib. ante cit. c. 87. in philoſtorgiam, Alphaeo quodam auctore, de Gallina unâ cum ſuis pullis quos fovebat fri-gore enecata & obrigeſcente. *Χειμερίαις νι-φάδεσσι παλυνομένα τιθὰς ὄρνις*, & quae ſe-„quuntur. Hiemalibus nivibus humectata „manſueta gallina pullis ſoporiferas circum-„fudit alas, donec illam caeleſte frigus per-„didit. Certe permanſit aetheris caeleſtium „oppugnatrix nivium. Progne & Medea in „inferno erubeſcite matres, avium opera „diſcentes. Non ignotae fabulae. Me-dea enim cum Jaſone invitis & deſertis pa-rentibus connubium iniit. Poſtea amore in odium & iram converſo, & facto divor-tio Jaſon Creontis filiam duxit. Quam in-juriam Medea crudeliter ulta, non ſolum filiam Creontis incendio perdidit, ſed etiam ſuos ipſamet liberos jugulavit. Adeo ira,

amor, & crudelitas in ea exarſerant. Tereus vero Thracum Rex, cum Atticae Prognes uxoris ſuae ſorori Philomelae, linguam praecidiſſet, illato prius ſtupro, hac immanitate, & cupidine ulciſcendi commota Progne, filium communem Ityn dilaceravit & epulandum patri appoſuit. Referuntur fabulae Metamorph. lib. 6. fab. 7. & lib. 7.

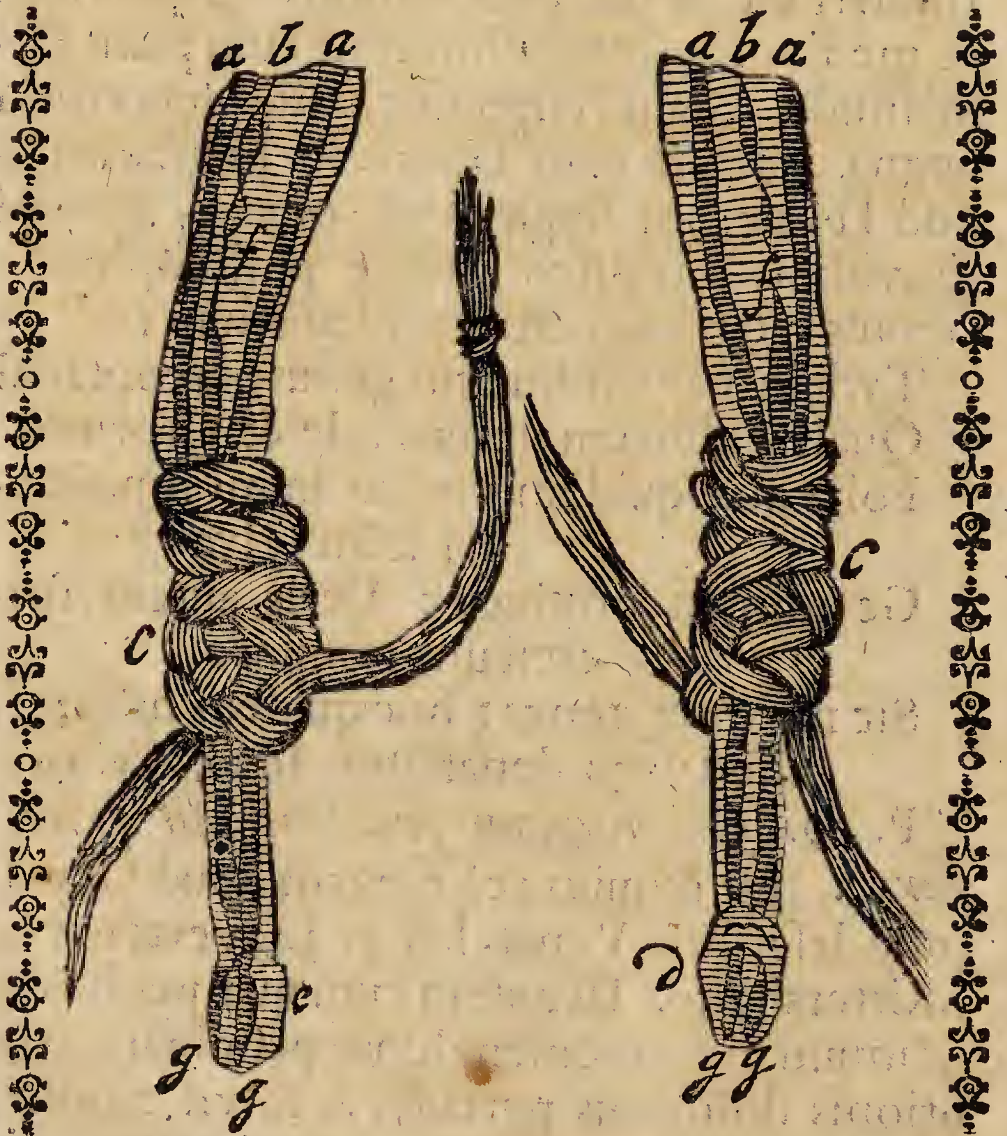
P. 102. *Quemadmodum ſemina germinant.* Illuſtris eſt & uſurpata optimis ſcriptoribus & meditanda ſaepius hominis cum planta ſimilitudo: Glauci Hippolochi filii, decretoria pugna jamjam cum Diomede pugnaturi apud Homerum ſequens eſt oratio, Zenoni graviſſimo magiſtro Stoicae philoſophiae, ſaepius citata, uti eſt apud Laërtium:

Tydide magnanime cur genus percontaris?
Quale foliorum genus, tale & virorum.
Folia alia quidem ventus humi fundit, alia item ſylva
Germinans producit; Veris autem ſuccreſcunt tempore.
Sic uirorum genus: hoc quidem naſcitur, illud vero denaſcitur. Iliad. z. v. 145.

P. 59. *Qui unquam praeſens fuit primiparae.* Eſt & hujus rei elegans apud Oppianum deſcriptio, Venat. l. I. p. 34. vertente ſic Rittershuſio: Ut autem cum qua puella de„cimum circa menſem lunae primipara, par„tionis doloribus percuſſa & ſolvit capillos, „& disrumpit ornamenta ab uberibus, ac „discincta miſeraque & absque calantica, discurrit

,,discurrit passim per aedes & afflicta labo-
,,re, alias quidem ad vestibulum tendit, alias
,,vero in cubile pergit, nonnunquam etiam
,,in pulveribus projecta ejulat, roseas ungui-
,,bus lanians genas. & quae seq. est autem
calantica - - - Verum dic sodes cui tandem farcimus hosce nostros centones? Cum medicum de quo hic agitur argumentum, parum ista omnia spectent. Itaque ad alia.

Pag. 91. Mentio fit *funiculi umbilicalis*

exare-

exarefacti, cujus hic quaedam adumbratio inferiur.

A. Arteriae umbilicales forfice ab obstetrice detruncatae, & per tunicam transparentes.

B. Vena umbilicalis supra ligaturam conspicua.

C. Ligatura ab obstetrice facta.

D. Cavitatis pars concava abdomen versus.

E. Cavitatis pars convexa.

F. Tunica vaginalis tria hæc vasa includens.

G. Extremitates arteriarum, sponte separatae.

P. 46. *Portalii observationum mentio fit praecipue obs*. 2, 39, 41, 51. &c. Gallice scripsit ediditq; easdem Parisiis anno 1685. Vir in praxi versatus, ut facile patet, non oscitanter referens quae est expertus, ingenueq; errores etiam proprios revelans. Habet autem in animo auctor hujus dissertationis HOORNIUS, typis hunc denuo evulgandi, sed versum in Latinam linguam, superfluis si quae sunt rejectis, concinniorem, illustratumque observatis propriis translatoris: Interim unam vel alteram ex observationibus citatis hic inseramus: praecipue cum firment quae auctor de placentae situ docuerat. *Observatio itaq; Portalii* II. *sic sese habet:* Gravida octavo mense laborabat uteri haemorrhagia, id neglexerat initio; jam vero qui

ro qui octavus dies erat, prae debilitate moritura videbatur, omnibusque peractis sacris ceremoniis expectabant circumstantes ut efflaret animam. Portalius jussus tentare quae posset, unctis butyro recenti digitis e vagina cruoris concretas massulas separans, invenit aperturam interni orificii, exaequantem diametrum nummi Francici, dicti *Ecus blanc*, crassitie vero sua non ultra lineam fere. Porro cum sentiret digitis molle quoddam corpus, animadvertit id esse secundinam, quam sensim solvens ab uteri lateribus, membranas aqua plenas disrupit, facilique negotio pedem investigans foetus, extraxit eundem, nulla vitae signa prodentem. Mater fideliter curata, alimentosisque medicamentis saepiuscule & parum exhibitis, frequentibusque insuper clysmatibus recreata, rediit tandem ad sanitatem pristinam, exceptis capitis doloribus, qui paulo diutius illi durabant. *Observ.* XXXIX. *talis est*: Advocatur ad gravidam afflictam profluvio sangvinis jam per dies 19. sed ita aucto, ultimo die, ut prae debilitate non agnosceret circumstantes. Omnibus remediis frustra tentatis jam morituram praedicebant Medici, nisi artificiosa manu liberaretur a foetu. Portalius deprecatur invidiam si contingeret aegram in ipsa tractatione mori, tum insertis digitis, placentam animadvertit occludentem

matricis

matricis orificium. Cum membranae nondum ruptae essent, facile inverti infans & pedibus extrahi potuit, sed erat jam mortuus. Solent in hisce casibus viscera puerperae ita relaxari, ut absque difficultate peragatur operatio. Sensus redierunt matri, sed denuo passa animi deliquium, continuis insuper agitata convulsionibus obiit, quod auxilium, uti videtur auctori, serius illi esset adlatum. Aperuerunt cadaver defunctae, absente Portalio, alii: uterum nitidum & a sangvine purum invenerunt, nihil autem, cujus culpam in medicum rejicere possent. *Addam & LI. Obs.* Gravida quaedam perviolentam uteri haemorrhagiam jam defatigata plane paraverat se ad moriendum, cum juberetur Portalius ea tentare quae profutura viderentur: unctis digitis explorans orificium, id dilatatum reperit ad diametrum 7. vel 8. linearum, idem & circumstantibus medicis sentire fecit; Introduxit postea indicem digitum, tum medium & annularem & reclusis sic visceribus, pollicem itidem, minimumque digitum sensim intulit & quasi cum quodam matricis, dicto speculo, distendebat, annulumque sic distrahebat, ut in fundum manu penetraret, sentiretque placentam quae circumdabat internum orificium, unde & dehiscente orificio orta ex disruptis simul placentae ramulis haemorrhagia fuerat. Separata placentâ

ulterius digitos versus partem internam & posteriorem matricis detulit, ut contingeret membranam aqua distentam, qua unguium compressione disrupta, aquae effluxere; utut orificium uteri manus ejus occupaverat. Facile tunc pedes infantis reperit; alterum deinde digitis prehensum attrahebat, quanta poterat celeritate, aspersaq; sub conditione, uti mos est, sacrata aqua, lustrabat. Postea involutum linteo extrahebat pedem femurque ad usque nates. Observans tunc ulterius cruris situm, id agnovit super ventre plicatum esse, quod si versus posteriora fuisset divaricatum, aut inferendae de novo nates fuissent, aut per inconsiderantiam confregisset crus infantis. Sed certus de illo quem dixi situ, trahebat & alterum crus firmiter audacterque, tum & corpus reliquum ad usque axillas; quas expediebat, manu dextra collo apposita posterius prope caput, sinistra vero pectori seu sterno applicata anterius. Extractus sic tandem infans debilissimus erat, tum ob factam jacturam sanguinis, tum ob illatas in arcto transitu injurias: sunt enim in praeternaturali casu arctiores viae, & labore protracto diutius, inflantur quasi viscera & intumescunt. Secundinas jam ante separatas facili negotio extrahebat, infantemque prope focum positum & placentam adhuc adhaerentem immittebat vasi pleno vino calefacto, vinum-

que

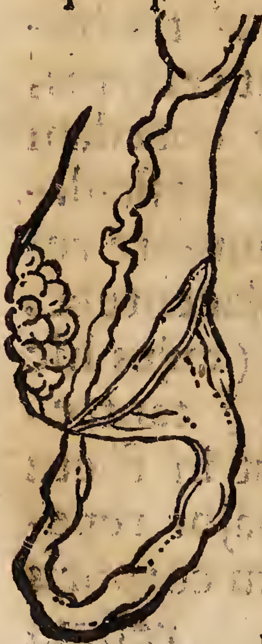
que purum oculis naribusque ac auribus infantis aſpergebat, linteoq́; vino calente madido corpus totum involvebat, caepas contritas continuo applicabat ori & naribus, & linteum vino calido madens ſaepius admovebat ſcroto, nam puellus erat. Revixit itaq́; & cum matre, perfecta ſanitate fruitur. Reliquas obſervationes citatas mitto, utpote paulo prolixiores.

Pag. 34. *Citatur Ruiſchii quaedam obſervatio*, quae ſic ſeſe habet. Obſervatio XIV. Superfœtationis exemplum. Uxor Chirurgi Amſtelodamenſis, anno 1696 infantem robuſtum & viventem peperit. Sex horis post hunc partum in lucem quoque edidit embryonem, cujus umbilicalis funiculus *A.* tot hydatidibus erat refertus, ut videretur quaedam concatenatio veſicularum aqueo humore refertarum: placentula vero *B. B. B.* (cujus hic fere tertiam partem expreſſimus) tantae magnitudinis erat & craſſitiei, ut in foetu trium menſium raro craſſior & major repeṗriatur. Caput embryonis reſpectu corporis

reliqui ingentiſſimum: artus inſtar appoſitarum particularum rotundarum ſeſe prodebant. Servatur totum hoc inter ſelectas alias anatomicas quaſi reliquias in Cl. auctoris Muſeo.

Pag. 32. *Graafvij obſervationes* de mutationibus ovuli quas c. 16. de generatione Cuniculorum refert libello de Organis. Quae omnino ſunt maximi momenti. Itaque meretur, ut ante oculos habeant tirones artis, quam in ſimilibus inſtituendis experimentis obſervare methodum debeant. Ad quam excitare eos ſi poſſem, vellem, non ſolum ut emendarentur hae delineationes, quod quidem erit perfacile, ſed & ut in ipſa facti hiſtoria ſi quid forte omiſſum alicubi fuerit, animadverteretur. Brevibus autem verbis res tota abſolvetur. Eligit auctor cuniculos, quoniam & illorum nobis ſuppeditari copia poteſt, & coeundi tempora exacte no-

tare & dum plures ſimul enituntur foetus, quod deeſt in uno in altero examinare licebit. Praemitti autem debet diſſectio cuniculi foeminae â mare necdum compreſſae, ut quae poſtea ſequitur in viſceribus mutatio obſervetur rectius. *C.* cornu extremitas ſeu oviductus principium. *O.* Oviductus gracili principio exortus ſerpentino tractu ſenſim ſeſe dilatans & ultra teſticulos

ſticulos excurrens infundibulum *I.* conſtituit. cujus portio teſtibus *t.* annexa eſt, & cavitas *R.* teſtes excipit. Hiſce praenotatis jam ſequentia obſervata a ſe praedictus auctor docet.

§. Dimidia hora poſt coitum uteri cornua aliquantum rubicundiora erant: teſtium ova nondum immutata. In vagina aut cornubus nihil omnino ſeminis.

§. VI. hora. Ovulorum folliculi ad rubedinem vergebant, ex quibus acu pertuſis materia lenta & limpida erumpebat.

§. XXIV. hora. In uno teſticulo tres in altero quinq; ovorum folliculi valde immutati erant; opaci ſcilicet & dilute rubicundi, & in media ſuperficie perexigua veluti papilla hoc fere modo.

§. XXVII. hora. Uteri cornua cum oviductibus ſangvinea magis, & infundibulum teſtes undique amplectebatur. Eminebant exiles papillae, per quas preſſo teſticulo proſiliebat limpidus liquor ſubſequente rubicundiore & denſiore. Nulla in cornubus ova.

§. XLVIII. hora. Papillae eminentiores. Preſſus liquor albuminis inſtar extillabat: ſubrubea ſubſtantia ſpiſſior ac ante, minus facile ſequebatur.

§. LVIII. hora. In uno teſticulo unum in altero quatuor immutati; quibus diſſectis materia quaſi glandulIoſa reperta, in cujus medio exigua cavitas nullum notabilem li-

quorem continebat. Rugosa cornuum interna tunica admodum inflata splendebat.

§. LXXII. hora, sive tertius a coitu dies maximam mutationem exhibuit; Infundibulum testiculum undique arctissime amplectabatur; quo retracto in lateris dextri testiculo tres folliculi majores aliquantulum ac duriores, in superficiei medio tuberculum ad modum papillae exili foramine pertusum habebant. In folliculorum dissectorum medio cavitas erat prorsus exinanita. In oviductus vero dextri medio unum & in ejusdem lateris cornu extremo duo minutissima ovula sequentis fere magnitudinis ∘∘∘ inventa fuere, gemina tunica involuta, limpidissimum ubi acu pertundebantur liquorem fundentia. In altero testiculo tres folliculi magis lucidi minorique foramine pertusi videbantur, in quorum etiam medio tantillum limpidissimi liquoris adinventum: at quartus folliculus obscurior erat, nec quidquam liquoris continebat. Unicum autem ovulum in ipso cornu principio deprehensum prioribus simillimum. Unde patet ova jamjam e testibus exclusa aliis adhuc in restibus haerentibus decuplo minora esse.

T. Testiculus est, in quo tertio a coitu die folliculorum crassities & cavitates, in quibus ova delituerunt, apparent.

§. Quarto die in uno teste quatuor in al-

tero tres globulos ſeu folliculos exinanitos invenit, & in utriusque lateris cornubus totidem ova praecedentibus majora, quae jam verſus cornuum media provoluta erant. In teſtibus praeterea quatuor veſiculae nigricantes obſervatae, ex quibus apertis ſangvinis grumulus eximebatur: id autem erat praeternaturale quid, quamquam & alias obſervatum ſaepius.

§. Quinto die in ovariis ſex innaniti folliculi numerati notabili papilla praediti, per cujus foramen ſeta in cavitatem facile inſeritur. Ovula hujus magnitudinis erant diverſis uteri partibus tam laxe adjacebant, ut ſolo flatu quaquaverſum propellerentur.

§. Sexto die in uno teſticulo ſex folliculos exinanitos, ſed in ejusdem lateris cornu quinque tantum ova prope vaginam in cumulum quaſi redacta: In alterius lateris teſticulo quatuor folliculos exinanitos & in ejus lateris cornu unum tantum ovum repertum: vel quod undoſo uteri motu, inteſtinorum motui periſtaltico non abſimili, deorſum verſus vaginam delata foras propulſa fuerint: vel quod in folliculis conſumpta ad uterum non pervenerint, vel alio quopiam modo ſiniſtrum eventum habuerint: magnitudo ovulorum haec fere erat.

§. Septimo die exinanitos aliquot folliculos

los praecedentibus majores, rubicundiores, duriores perſpexit : totidemque transparentes tumores ſive cellulas in diverſis uteri partibus : ex quibus apertis ova hujus magnitudinis eximebantur , ubi praeter internam tunicam & limpidiſſimum humorem nil conſpiciebatur.

§. Octavo die in dextro unâ cellula, in ſiniſtro duae : harum una duplo fere major erat altera, naturae quadam varietate, cum tamen omnia determinato partus tempore excludantur. Ova autem prius quam eximi poterant, limpidiſſimum ſuum liquorem effundebant prae teneritudine membranae. Itaque ova una cum utero elixavit auctor, & eorum contenta inſtar albuminis induruerunt.

§. Nono a coitu die vetulam diſſecuit. Cujus teſticuli erant duplo fere majores, quam in junioribus. In dextro duos in ſiniſtro quinq; folliculos nuper exinanitos vidit, & praeter hos adhuc alios palleſcentes (praecedentis ſcilicet coitus nondum abolitos) tametſi plerumque tantum ſubcineritia puncta relinquant, quibus teſticulorum debetur auctio. Poſtremi vero coitus folliculi, papilla obſiti, alii plani exiſtebant. Cellularum ſubſtantia reliquis uteri partibus rarior ac pellucidior vaſorum propaginibus intertexebatur. Apertis cellulis ova eximere non licuit,

licuit; contentum autem inſtar cryſtalli limpidum in medio nubeculam raram exilemque innatantem habebat: Interna cellularum ſubſtantia, quae hypogaſtrica vaſa recipit, prae reliquis magis tumida jam placentarum primordia exhibebat.

§. Decimo die ut alia praeteream minoris momenti, in cellularum medio rude & mucilagineum embryonis delineamentum, veluti vermiculus deliteſcebat. Placenta quoque conſpiciebatur, cui ovum mediante ſuo chorio annexum erat.

§. Duodecimo die embryo conſpicuus in pectoris regione duo puncta ſangvinea totidemque albeſcentia conſpiciebantur, reliqua ob teneritudinam informia.

§. Decimo quarto die uteri cellulae majores, vaſaque turgidiora erant: disruptis membranis amnio chorioque, embryo conſpiciebatur capite praegrandi ac pellucido cum cerebello in apicem porrecto, oculi prominuli, os hians, etiam auriculae quodammodo dignoſcebantur. Spina per dorſum albicante colore in longum protendebatur, quae circa ſternum inflexa carinam referebat. In pectore duo puncta ſangvinea cordis ventriculi erant, albeſcentia ad latera puncta pulmonum loco viſebantur. In aperto abdomine ſubrubeum hepar, & albicans corpuſculum cum annexa mucilaginea materia inſtar fili contorti ventri-

ti ventriculi ac inteſtinorum primordia: quae omnia in ſequentibus majorem tantum molem ac perfectionem acquirunt.

§. Denique vigeſimo nono â coitu die, qui eſt penultimus geſtationis, ut reliquas diſſectiones inſtitutas praetereamus, ovarii folliculi albicantes exiles ſunt & evaneſcunt fere. Uterus vero non jam in cellulas diſtinctus, ſed inſtar infarcti farciminis undique diſtenſus erat, qui motu undoſo, periſtaltico non abſimili ita agitabatur, ut foetus vaginae proximiores membranis adhuc obvoluti in lucem prodirent; idque adeo praepropere, ut niſi extirparetur uterus omnes haud dubie expellerentur, qui jam in diſſecti uteri cavitate calcitrantes conſpiciebantur. Membranarum uteri figura inflato per tubulum amnio, patet: ut & tubulo per foramina in albicante placentae parte conſpicua in membranam urinariam immiſſo: ipſisque illis foraminulis inflatis, rubra placentae portio inſtar ſpongiae intumeſcebat. Haecce itaque prolixiora licet hactenus attexuimus, in gratiam praecipue eorum, quibus ſurgentia omnipotentis Creatoris juſſu e limpida quadam aquae bulla animalium primordia, ſpectare; & haecce non indigna naturae, ex parvis initiis ſua maxima ordientis, laboratoria quaſi, perſpicere, non injucundum erit.

Pag. 28. *Cypriani obſervatio.* Eſt & ab

aliis

aliis jam ante obſervatum foetus fuiſſe in tubis Fallopianis conceptos: ergo germen foetus non eſt alibi quaerendum quam in ovulo: hactenus recte; & quidem foecundato antequam ad uterum pervenerit; hic haeſitant noſtri auctores. Interim ut oleum huic diſputationis igni adferam, non

aquam, inſeram quam dedere Pariſienſes obſervationem: *dans les Memoires de l' Academie Royale des Sciences An.* 1702. Quas, quod hiſce Bellonae turbis adhuc habere nobis liceat, debemus Belgarum ſedulitati ac induſtriae, quidquid terrarum ingenioſe proditur,

proditur, ſtatim recudentium divendentiumque. Eſt autem obſervatio Duverneji ſenioris, cujus miram in diſſecando dexteritatem, & in interpretando facundiam, & mihi cum ſociis mirari ſaepiuſcule licuit, cum annis abhinc viginti Lutetiae Pariſiorum haerentes ſtudiorum gratia, frequentiſſimae auditorum ejus turbae immiſcebamur: figura itaque hic appoſita foetum refert in dextra tuba, mucilagineo conditum quaſi humore, inventum, ejuſdemque ac hic, utcunque delineatur, magnitudinis ſitusque. *A.* matricis fundus. *B.* collum ejus. *C.* vaginae portio quae collum ambit. *D.* ligamenta rotunda. *E.* ligamenta lata. *F.* tubarum papilio, ejusque apertura. *G. G.* ſacculus tubae dextrae apertus, foetumque quem continebat, deoperiens. *H.* foetus, cujus integumenta & muſculi ita exaruerant, ut intus latentia oſſa fere omnia non obſcure agnoſcerentur. *I.* placenta una cum funiculo omnino deſiccata; tum quaedam portiones & laciniae membranarum foetus. *K.* tubae pars inter uteri fundum & ſacculum foetus intermedia, tenuis valde planeque occluſa. De ovulis foemineis hic ſub litera *L.* adpictis vide jam ſupra pag. 19.

Pag. 25. *Fertur vermiculos obſervatos in genitura a Leeuwenhoekio, & eſſe hos ipſos rudimenta foetus.* De priori membro prius dicamus, de poſteriori poſtea. Dari itaque

iſta

ista animalcula, jam ante & aliis innotuisse viris doctis patet ex iis quae refert Joach. BECHER ob varios in diversis Europae locis chymicos publicos conatus longe celeberrimus, *in der Naerrischen Waeisheyt*, part. 2. § 37. *Doctor Theod. Craanens Microscopium 100000 kleine Thiere in einem Tropfen Wasser zu sehen.* Addit Auctor: *ich habe sie nicht gesehen, und ich lass allen Musterschreibern, Rechenmeistern und ihm selbsten zu, wie er dieselbe zehlen will*, & quae sequntur. Quae tamen sollicitudo Dn. Leeuwenhoekium non retinuit. Incredibilem enim horum animalculorum multitudinem in lactibus unius aselli majoris (*uti miölken af een kabeliow fisk*) provenientem plus decies superare homines in universo terrarum orbe viventes, hoc fere modo demonstrat *Epist. ad Regiae societatis Collegium Londinense exarata Delfis 25. April. 1679.* Pono, inquit, centum arenulas juxta se collocatas conficere longitudinem unius pollicis, lactesque unius aselli majoris habere magnitudinem quindecim pollicum

100
100
100

Fit igitur summa 1000000 arenularum in unius pollicis cubici magnitudine.

15

Fit

Fit summa 15000000 arenularum in magnitudine 15 pollicum, qualem magnitudinem lactes habent.

10000 animalcula in particula unius arenulae magnitudinem habente.

colligitur ergo

summa 150000000000 animalculorum in unius aselli majoris lactibus.

Conficiam etiam (probabiliter saltem) summam universorum hominum in terra degentium. Longitudo circuli majoris in globo terrestri sive ambitus terrae communiter dicitur constare ex milliaribus Germanicis 5400.

Jam vero ex proportione Archimedea diameter erit 1718 mill. Germ. sc.

22 -- 7 -- 5400 -- 1718.

Hi duo numeri (5400 & 1718) inter se multiplicati conficiunt superficiem convexam terraquei globi, vel secundum auctoris calculum, 9276218 milliarium quadratorum. Ajunt globum terrestrem habere duas tertias partes aqueas vel marinas, & unam tertiam terreas, conficiunt ergo partes terreae, sive relinquitur pro terra aquis exstante 3092072 quadrata milliaria.

Pona-

Ponamus (*porro inquit*) unam tertiam partem terrae non esse habitabilem

3092072
1030690

relinquuntur 2061382 quadrata milliaria pro terra habitabili. Incolarum vero numerum sequenti ratione inquirit: ponit Hollandiam & Westfrisiam viginti duo milliaria longam, passimq; septem milliaria latam esse

7
22

continet 154 milliaria quadrata.

Si jam terra habitabilis 2061382 milliarium quadratorum dividatur per magnitudinem Hollandiae & Westfrisiae 154 mill. quadratorum, erit terra habitabilis 13385 major Hollandia & Westfrisia.

Ait porro, in Hollandia degere 1000000 homines: & praeterea si quis, *inquit*, poneret, partem terrae habitabilem undiquaq; a tot hominibus incoli, quot Hollandia habitatur, cum tamen id minime fieri possit.

13385 major esset terra habitabilis Hollandia.
1000000 homines in Hollandia.

Dantur ergo 13385000000 homines in orbe terrarum. Animalcula vero quae in lactibus, seu semine masculo habentur, sunt 150000000000; Sole meridiano ergo cla-

 rius

rius liquet, animalcula in lactibus unius aſelli majoris, plus decies ſuperare homines in terrarum orbe viventes. *Hactenus ille.*

Sed & â noſtris cum diligentia in haecce inquiſitum fuit. Nam cum Ubſaliâ Leydam abiret anno 1702 Cl. Chr. STROEMMIUS Med. Doctor & Oerebrogenſium nunc Practicus, inter alia proponebat ſibi indagandum, qua ratione efficerentur iſta microſcopia Leeuwenhoekiana, quibus certe tot miracula debemus, ut cum iis novus quaſi detectus orbis videatur litteratis, non aliter quam acui magneticae ſuum debent omnia perveſtigantes nautae mercatoresque. Obtinuit autem curioſus ſedulusque indagator haud ita difficulter, quod quaerebat in illo emporio Europae, nec inhumana erga hoſpites gente, praeſertim cum necteret paulo diutius apud eandem moram. Habeo ab ipſo confectum microſcopium, quo detegi iſtae minutiae poſſunt: retulitque nupero ſcripto, ſeſe jam eo perveniſſe in hiſce conficiendis vitris, ut credat Dom. Leeuwenhoekium non habuiſſe meliora, cum ſuas primum epiſtolas vulgaret: ſibique hoſce vermiculos ſub hac magnitudine,

prout ipſe delineavit, apparere: eosque contra liquoris ſive guttulae torrentem niti dum vivunt, unâ cum eo vero abripi & devehi poſtquam deſierunt vivere: adeoque certum eſſe dari

hos

hos ipſos, & exiſtere, nec oportere haberi pro volatilium particularum fumo, id quod intuentium oculis obverſatur. *Haec ille.*

Quod autem attinet ad hinc deductas conſequentias, notari primum meretur, quod cum humana proles in utero piſcis vitam vivat, poſt aërem ita reſpiret, ut ſuffocetur aquis ſi immergatur, adeoque non minorem certe, quam ullum inſectum metamorphoſin ſubeat; utique hactenus non rejici debeat, imo concedi poſſit, ut naturae rerum conveniens, nec inſolitus vermiculi in embryonem ſuppoſitus hic transitus; qui transmarinis quibusdam eruditis, credo, arriſit non ob aliam cauſam, quam ut ingeniis ſuis, veluti vento, ut de Graecis Romae degentibus olim Plinius conqueſtus eſt, receptas opiniones agitarent. Sed reſtant hîc quaedam dubia graviora. Et praeterquam quod in aliis quam genitura, liquoribus obſerventur ſimiles his, vermiculi; etiam totum hoc, Logicus quis diceret, minus recte infertur: video infinita animalcula, ergo humani foetus rudimenta video! Nam ut concedatur, unumquodque animantium, imo & plantarum genus, dum maxime vigent, proprios ſibi vermiculos continere, fovere, nutrire; Morus arbor bombycem, Indica ficus Cochinillam, aliud alios: non tamen ſunt iſta animalcula cum ipſis ſeminiis generum confundenda: *ty kâblmask är intet kâblfrö.* Ve-

 rum

rum ſeria hujus rei discuſſio vel exſpectanda a Claris Viris, qui hanc amplectuntur opinionem, vel alias erit reaſſumenda. Nunc quae reſtant abſolvemus.

Pag. 17. *Fallopianae tubae* cum ſuis apicibus; quas ex antiquis ſcriptor quidam* navium taeniis, (*ſmâ flaggor*) ad malorum cacumina volubilibus aſſimilat, quod hae laciniae, pinnulae verſatilis more ad omnem veneris auram impellantur, & quaſi volitent. In extinctis corporibus collabuntur &

flaccidae apparent tenuesque. Sed docuit nos jamdudum COUS SENEX non eſſe eundem

* *vid. Drelincurt. Exper. anat. de Tubis uteri.*

eundem viventium animalium habitum & demortuorum. Dn. BIDLOUS in specioso suo Theatro anatomico per Cl. artificem & Pictorem Amstelodamensium Larissæum, in hunc fere modum hasce tubas vel cornua, si mavis, delineari curavit. Ubi praecipue lacertosae illae & laciniosae fibrillae: *Modertrummornes Loefwerken eller Kiöttâger, lijksom Fransar*) repraesentantur contentae & expassae & in figura secunda copulatae testibus, semen ab ipsis quasi corripientes. Devolvi autem per hosce canales ovulum etiam in homine, constans hodie est opinio inter auctores, & sentiri ovuli hunc motum a mulieribus in dextro latere vel sinistro tertio vel quarto a congressu die, in prima praecipue ingravidatione, credo asserentibus; mihique persvadeo foeminas ingenio & attentione valentes postquam hasce partes rite dissectas viderint, cognoverintque; & quas exercemus nos inter controversias perceperint, posse in semetipsis circa totum hoc negotium plurima animadvertere, de quibus Viri, non nisi per quandam nebulam ut ita dicam ratiocinantur, & andabatarum more depugnant.

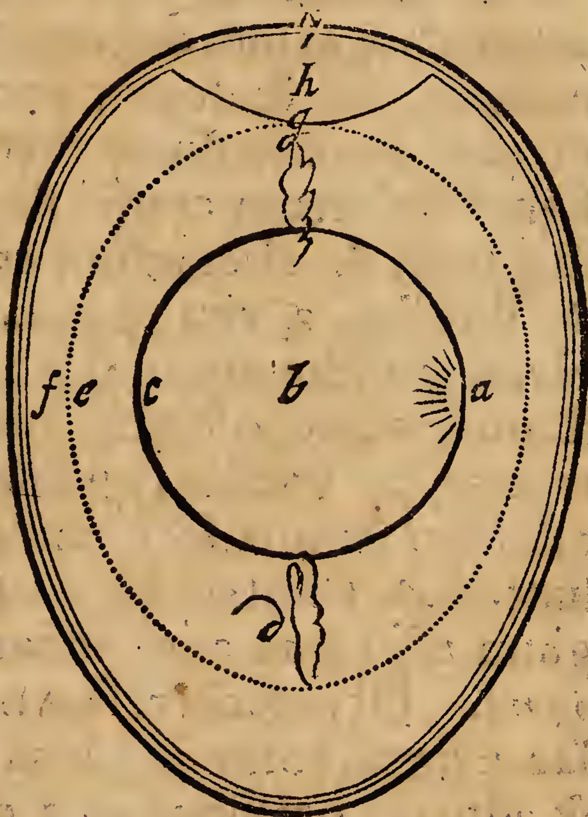
Ovi pennatorum passim mentio fit. Ovum, & alimenti indigo ventri cibus optimus saluberrimusque, & animo veri cupido digna inquisitioni materies, ex anatomia comparata innotescet, postquam exilitate sua in corpo-

corporibus humanis investigatorem eludit. Historia itaque incubationis ovi & pulli procreationis, saepius relegenda est, sed in naturae libro. Nam verissimè Hippocrates lib. de nat. P. *Increscit avis in ovo & eodem prorsus consimilique modo in membra dispescitur veluti puer.* Postquam autem ista transmutatio fuerit jam aliquoties usurpata oculis, tum legendi per otium sunt, qui circa idem hoc argumentum consignarunt observationes suas vel alienas. Et inter Graecos quidem supersunt, quem nominabam HIPPOCRATES, & post eum ARISTOTELES, & ex eo PLINIUS inter Romanos, & post renatas in Europa litteras ALDROVANDUS & COITERUS, ambo Itali, & post eos Æmyl. PARISANUS Medicus Venetus: & praecipue Hier. ab AQUAPENDENTE, ejusque comentator egregius Guil. HARVEUS Anglus, & ex eadem gente LANGLY, ALDES, NEEDHAM: Et e Dania STENONIUS: Et inter Germanos SCRADERUS & VESLINGUS: Et deniq; Bononiensis MALPIGHIUS, qui in ovo nondum incubato, foecundo tamen pulli carinam candidis delineatam zonis innatare suo colliquamento, adjutus microscopiis detexit. Quos omnes praenominatos scriptores seorsim multo labore investigandos, Lectoris insigni commodo, in unum consarcinavit volumen Gerhardus BLASIUS Belga.

Ovi

Ovi gallinacei per medium dissecti delineatio.

K. Cortex, putamen, testa; durum, tenue, friabile, porosum integumentum, colore in gallinis candido, & in ovo recenti ab adhaerente quodam polline scabrum. *I. G. E. C.* membranae s. tunicæ cortici proximæ. Prima crassior & firmior. Subjecta huic & liquoribus contigua mollior, vitelli vero membrana tenuissima. Tum albuminis tenuioris tunica post aliquot dierum incubationem inspicienda: colliquamenti deniq; involucrum & albuminis crassioris membranae ita tenues, ut visum fere fugiant. *H.* Cavitas aërea in obtusiore parte ovi prope putamen efformata, quae in majorem, ubi incubari ovum coepit, peripheriam dilatatur; e directo subjectæ respondens chalazae ante incubationem, nam postea sese vitellus, quod mirum est, convertit. *D.* Chalazae sive grandines; alba, concreta, nodosa corpora, vitelli membranae appensa, & quasi albuminis essent numerosae tunicae, hinc

hinc inde in utroq; extremo contortae ſunt in chordam nodoſam qua vitello adnectuntur; vel quaſi duo cardines hujus microcoſmi, mutuo oppoſiti vitellum in centro ovi firmantes. *F. E.* Albumen; ovi candidum; Lac avium dictum. Frigidum eſt lentumque. Eſt & duplex propriis ſecretum & involutum tenuiſſimis membranis: alterum liquidiꝰ; alterum craſſiꝰ & viſcoſiꝰ, quod undiq; tegit & circumfluit croceum vitellum. *B.* Vitellus, a vita dictus, quaſi inde pullus vivat, ovi luteum a colore. Molliſſimus eſt liquor, totusq; oleoſus ut experimentis pharmaceuticis conſtat, quemadmodum & vegetabilium ſemina fere omnia oleoſa maxime ſunt. *A.* Cicatricula quaſi peduſculi veſtigium eſſet quo ante adhaeſerat ovario (*ägg-ögat*). Eſt macula referens pupillam aviculae, exigua, rotunda, plana, vitello impreſſa & adnata, omnibus ovis, etiam a prima eorum origine in vitellario, inexiſtens: in ovo recens edito minor in requieto grandior: ex quo quaſi centro germinatio prorumpit; neglectim habita plurimis ſcriptoribus, cum ſit totius ovi pars praecipua, & cujus gratia, ſi ita loqui liceat, reliqua omnia ſunt conformata. Ovum itaq; aeque ac omne vegetabile, forſan & minerale ſemen, machina quaedam eſt & organon, ex pluribus compoſitum particulis ad unam actionem conſpirantibus. Sed alias plura.

Um hisce huc usq; deductis, Typographus perofficiose, si quid imprimendum insuper haberemus, rogaret, commoti hac facilitate, & spe praeterea ducti LECT. BEN. qui circa argumentum, minus adhuc tritum nostris, cuperent instrui, adjectas aliquot pagellas, eodem quo caetera favore perlecturos; constituimus ad telam hactenus concinnatam adnectere hoc segmentum exoticum, veluti fimbriam quandam, ornamenti gratia. More usitato etiam nostris foeminis tum plebejis, tum urbicis, quarum vernaculis indumentis, & e crassiori lana domi confectis, ut plurimum:

Purpureus latè qui splendeat, unus & alter
Assuitur pannus.

Quamquam libellus, à quo haec mutuo sumimus, plurimorum teri manibus integer mereatur; ita cuncta obstetriciam artem spectantia clare tradit & perspicue & ingenue; tamen cum is obvius omnibus e nostris non sit, partem saltem ejus hic recenseri non moleste ferat B. L. Deniq; totum hunc conatum nostrum obnixè rogamus B. L. in partem bonam interpretetur: neq; otio quo abdamus, abuti nos censeat, cum verbosius disceptemus de iis, quae raro seriò, communiter non nisi per jocum agitare is soleat: - solutos

Qui captat risus hominum famamq; dicacis.

Neq; factum male putet, si nos qui pro patriae salute & incolumitate, & pace aequa, hostibus iniquis opponere pectora non valeamus; domi interim stantes vel voce applaudamus pulcherrimis

faci-

facinoribus, fortissimisque rebus gestis nostrorum, vel excolamus ea pro virili, quae ad bonas artes spectant. Quid enim, obsecro, si vel unum puerulum hisce praeceptis, vel matrem unam eripi periculo contingeret, An indignum laude quis existimet: Civem vel hoc servasse modo?

HENRICI DAVENTRII
Art. Obstetricandi Cap. XLIX.

Primo omnium *obstetrix, parturientem sine mora tactu explorare debet:* hoc ipsum si negligat, certissimum est ignorantiae argumentum, aut infidelitatis ejus, ex ignavia ut plurimum & arrogantia fluentis, utpote quae *aut non agnoscit, aut non metuit obliquati uteri pericula.*

Parturiente jam tactu explorata *obstetrix* ex isto tactu cognitionem situs uteri capere debet, & quid inde consequatur: idcirco si quis ab ipsa rationem exigat, oportet illam eidem indicare *locum oris uteri*, an situm sit illud *super mediam pelvim?* an in *antica* ad ossa pubis? an in *postica* ad vertebras sive os sacrum? an in *dextro* an in *sinistro* latere?

Si *obstetrix* asserit: os uteri hiulcum super mediam pelvim situm esse, simul etiam indicare poterit, *quàm late illud pateat, & quid in eo praevium exhibeatur,* caputne, an aliud membrum? seu aquae protuberantes?

Si vertex infantis in ostio oris uteri, atq; os uteri super pelvim, aut in pelvi situm est,

tunc

tunc ſolùm expectandum, dum Natura parturientem dolorum impetu ad laborandum concitet; *qui quoadusq́; ceſſant, aut pigriores ſunt, non opus eſt, ut parturiens laborando defatigetur, ſed dolorum impetum ſecure licet expectare.*

Si os uteri ſuper mediam pelvim ſitum fuerit, *obſtetrix* etiam indicabit: *altiusne an demiſſius illud ſitum ſit*: ſi altius; magni capitis, aut parvae pelvis argumentum eſt: contrà ſi demiſſius jam deſcenderit; parvi capitis, aut amplae pelvis indicium eſt, hocq́; poſterius faciliorem partum promittit, quam prius.

Si os uteri in media quidem pelvi ſitum eſt, neq; tamen vertex in eo ſentitur: e contrario ſi caput oblique aut facie praevia exhibeatur, aut vena umbilicalis, aut pes juxta caput prodeat, ſcito: *Obſtetrici non licere, ut parturienti ſine auxilio otioſa aſſideat*; quod ſi neſciat, quid hoc rerum ſtatu agendum ſit, tunc non callet artem ſuam: illam utique non oportet ceſſare, quoadusq́; remotis quibuscunque aliis membris aut partibus *ſolum caput in oſtio verſetur*, ita ut vertex aut facies ſola in oſtio perſiſtat: praeſtaret quidem ſolum verticem in oſtio praevium exhiberi; attamen faciei ſoli valide prorumpenti conſultius eſt locum in oſtio concedere, quàm eam violenter velle loco movere; *violenter*, inquam, alias ſi *leniter* ac ſine attritûs aut laeſionis periculo loco moveri illa poterit, vertexq; in oſtium promoveri, tunc ingens progreſſio facta eſt.

Si

Si *obstetrix*, quae prius indicaverat: hoc vel illud membrum juxta vel ante caput in ostio exhiberi, brevi post sine longo temporis dispendio refert: *se membrum simul cum capite oblatum retrusisse, solumque caput vertice, aut*, (si quidem aliter non potest) *facie praevia in ostium produxisse*, tunc bene fecit, & prudenter negotium gessit: sin longas nectit moras, & observetur, membrum illud simul cum capite exhibitum (seu manus sit, seu pes, seu vena umbilicalis &c.) ulterius progredi, nec *obstetricem* illud reducere posse, nec ulteriorem prolapsum praecavere, tum ipsa non callet artem, nisi assiduorum dolorum vigore impediatur, ut non suppetat illi tempus membri simul prodeuntis retrudendi: atq; in tanto dolorum fervore tantum non imminet periculum; siquidem aquis repente extuberantibus, membranisq; citò ruptis *obstetrix* mox post effluvium aquarũ suo quidq; ordine disponere potest: sin ista doloribus pigris languidisq; adhuc nesciat membrum exhibitum post caput retrudere, tunc inepta est: & metuendum, ut porro negotium expedire possit, quare in illius opera non acquiescendum.

Ore uteri in pelvim directo, si *obstetrix* ait: se tactu nec caput, nec nates posse sentire, nihil in ostio exhiberi praeter aquas, quae coeperunt extuberare, *isthæc partûs difficilis indicia sunt:* Si igitur *obstetricis tuae* dexteritati confidere non dubitas, bene est; alias

habi-

habilior tibi quaerenda; *infans*, enim, *transversus prodit*, quare mox post aquarum effluvium caput in ostium producendum, aut *infans pedibus extrahendus est*, nisi matrem & infantem mortis periculo exponere velis.

Si os uteri recta in mediam pelvim quidem tendat, sed loco capitis altera solum manus, pes, genu, cubitum, vena umbilicalis, aut manus unà cum pedibus prodeant, idem, quod modo exposui, periculum imminere memento: deliberandum igitur: *an praesenti obstetrici negotium committere liceat necne?* si licet, bene est: sin minus; *maturato opus est*, nisi matrem cum infante mortis periculo subjicere velis, quae mox post effluvium aquarum cum fœtu servari quidem potest.

Si, ore uteri convenienter super mediam pelvim sito, infantis podex praevius exhibeatur, tunc minus periculi imminet, siquidem ille *cum valentioribus doloribus complicatus excludi quidem potest*: At verò si *obstetrix* egregie callet artem, sub aquarum effluvium infantis situm facile mutare, pedesq; in ostium producere potest, unde facilior adhuc enixus.

Si, ore uteri dicto modo convenienter super mediam pelvim sito, non nisi alteruter pes, aut bini pedes prodeant, tum parum periculi est; si *obstetrix* dexteritate pollet, sub aquarum effluvium *uni pedi prodeunti alterum facile adjungere poterit*; quod si mox post effluvium aquarum effectum dare nesciat, tunc

non

non callet artem, & matri periculum, idemque majus adhuc infanti affert; hic enim, licet vivus tandem prodeat, facile tamen laedi, delumbari aut luxari poteſt, niſi caute inflectatur, dum in oſtium producitur.

Si *obſtetrix* poſt tactum ait: *infans nimis alte adhuc ſitus eſt:* neq; novit exponere, quomodo aut quo loco os uteri ſitum ſit, aut quid in illo praevium exhibeatur; dictitans: *intempeſtivum adhuc, & morandum eſſe*, uſque dum uterus cum infante ulterius delabatur, antequam res iſtae cognoſci queant: interea ſi obſervatur, parturientem doloribus ad laborem concitari, tunc in mora illa non licet acquieſcere: *obſtetrix* enim ſub ea *ignorantiam ſuam conatur abſcondere*, ſperans, poſtea omnia feliciter adhuc *forſan* eventura eſſe; ſed male *forſan* evenire poſſunt: mature igitur *peritior obſtetrix* aut *Chirurgus vel Medicus obſtetricans* quaerendus; ſiquidem os uteri alte ſuſpenſum eſſe res arguit, quia ſcilicet ipſe uterus oblique ſitus eſt, aut infans in utero prave verſus prodit: utrumque ab initio ſtatim commodius corrigi poteſt: cunctatio autem & matrem & infantem mortis periculo exponit, quapropter vigilandum eſt.

Si *obſtetrix* refert: os uteri ſuper mediam pelvim non ſitum, ſed in antica ad oſſa pubis, aut in poſtica ad os ſacrum, aut in latere ad oſſa coxendicis nimis converſum eſſe; tum periculum imminet: quaeritur igitur: *an os*

illud

illud parum saltem ad ista ossa vergat? an verò multum eò declinet, altiusque illis objaceat? si parum saltem eo vergat; tunc minus periculum est, atque si *obstetrix* usu rerum & exercitatione valet, negotium rite expediet, & abjecta omni cunctatione rem conficiet: sin de cunctatione verba habet, totum negotium Naturae committens, tunc imperita est aut ignava, in qua acquiescere non licet, periculum enim in mora est.

Si *obstetrix* ait: os uteri altius & validius huic vel isti ossi objacere, tunc a Natura enixum noli sperare; id enim & matri & infanti periculosissimum: si *obstetrix tua* usu & exercitatione valet, ut arte partum maturare sciat, tum abjecta omni cunctatione omnem curam atque operam ad id conferat, consultò tamen, caute, prompteque negotium expediat: *cunctatio nihil commodi, sed multum mali quidem inferre potest:* Si rei tam gravi atque arduae *obstetricem praesentem* parem esse addubites, tum peritior tibi quaerenda, aut ad auxilium *periti obstetricantis Chirurgi* confugiendum erit; *talis* enim *uteri positura mortem afferre solet infanti, immo & parturienti nonnunquam*, ac raró quidem utriusq; vita servatur, si soli Naturae id negotii detur, aut non nisi vulgares suppetiae ferantur; quum contrà, si ejusmodi parturienti manu exercita auxilium subministretur, partusque arte acceleretur, & mater & infans servari possit.

Utero

Utero ſeu recte ſeu plus minus oblique poſito, ſi membranâ ruptâ membrum aliquod (ſive manus, ſive pes &c.) excluſum ſit, id indicat: *partum confeſtim ac ſine mora excludendum eſſe*, quod ſi *obſtetrix* arte e veſtigio effectum dare neſciat, perſvaſa, id a dolorum efficacia expectandum eſſe, tum ocyus exercitior accerſeri debet: quid ceſſas? periculum ſubinde ingraveſcit, opera fit difficilior, cruciatus parturientis aggravantur, viresque ad ferendos dolores deficiunt: *cunctando remis velisq; pleniſſimis in diſcrimen fertur parturiens, ſed maturata partus excluſione periculum ſubterfugit.*

Si *obſtetrix* utero adhuc alte ſuſpenſo, membranisque nondum ruptis periculum indicio ſuo mature detegere omiſit, ſi uterus jam delapſus & ſimul cum infante in anguſtias compulſus eſt, ſi dolores vehementes ſine ſucceſſu irruunt, *tum nullum temporis momentum praetermittendum eſt*; rariſſime enim fit, ut periculo, quod incurrit, ſe ſciat expedire, qui illud mature praevidere & ſubterfugere neſcivit: hoc caſu in *talis obſtetricis* opera acquieſcere noli, ſed, ſi rebus tuis conſultum vis, peritiorem adjungito, quo & matris & infantis, aut alterutrius ad minimum vitae ſervandae proſpiciatur.

